

**THE DISPERSAL OF THE
LIBRARY OF WUNDERKAMMER
LTD PENSION FUND.**

**CATALOGUE 539:
WUNDERKAMMERN (REMAINS).
PART ONE. ORDER
FASCICLE ONE: COLLECTIONS**

**BJÖRCK & BÖRJESSON
ANTIQUARIAN BOOKSELLERS
ESTABLISHED 1901**

A COLLECTION OF . . . EVERYTHING.

1. [MENDELEEV] (text in Russian): *The chemical elements of the periodic system according to D.I. Mendeleev. Synoptic table. Groups of elements.* With a quotation: 'The future does not threaten the periodic table with doom, but only promises improvement and growth.' Educational wallchart, printed in 55,000 copies in Moscow in 1984, coinciding with the 150th anniversary of Mendeleev's birth. Four posters forming one; somewhat stained, some small tears. Total size: 120 x 180 cm.

£650

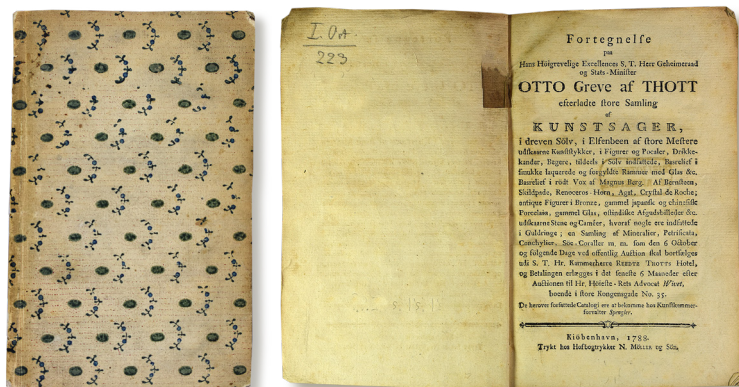
See element 101.

HE HAD 138,000 BOOKS IN HIS COLLECTION.

2. [CURIOSITY CABINET AUCTION CATALOGUE] *Fortegnelse paa Hans Høigrevelige Excellences S.T. Herr Geheimeraad og Stats-Minister Otto Greve av Thott efterladte store samling af Kunstsager [. . .].* [=List of his high excellence and trusted advisor in the king's council Count Otto Thott's bequeathed collection of art objects. . .]. Kiöbenhavn: N. Möller og Søn, 1788. Octavo. Sewn as issued, contemporary decorative wrappers; pp. (10) + 219 + (1). Faint stamp on title page.

£1,500

[CATALOGUE 539 IS DEDICATED TO THE POLYMATH OVE HAGELIN.]

Danish Wikipedia says that Count Otto Thott (1703–1785) was one of the most learned and competent statesmen in 18th century Denmark. The information is flagged as [lacking source]. That he, as the title of this auction catalogue suggests, was prime minister should also be taken with a pinch of salt: a whole bunch of them assembled in the Royal Council. In any case, it should be beyond doubt that Thott was one of the foremost and largest collectors in eighteenth-century Denmark. The auctions were held from 1787 to 1792.

In addition to the up to 138,000 volumes and manuscripts in his library (a significant part of which can be found today at the Royal Library in Copenhagen), Thott owned an extensive collection of oil paintings, copper engravings and coins (sold through separate catalogues) – as well as a curiosity cabinet of art objects and natural history specimens. The catalogue of the latter lists a total of 1,800 items, of which many exquisite objects of gold, silver, mother of pearl, amber, turtle shells, and ivory (not for nothing was Thott a member of the exclusive Danish Order of the Elephant), a lot of objects of East Indian origin, Sami magic drums, rhino horns, narwhal tusks (unicorn horns), a stuffed Greenland falcon, a ditto crocodile, and, as one of the final lots, a Chinese padlock in the shape of a dolphin.

STARTING A COLLECTION.

3.

BELLANDER, Sten Didrik: *Konstsamlare*. Silver gelatin print, early 1960s. Size: 22,5 x 29,5 cm mounted on cardboard, 51 x 40 cm. Provenance: the photographer's family.

£1,200

During the first years of World War II, at the age of barely twenty years, Sten Didrik Bellander (1921–2001) was noticed by Swedish photo magazines such as *FOTO* and *Nordisk Tid-*

skrift för Fotografi. In 1945, the last year of the war, a German ammunition train exploded in the railway hub of Krylbo. New attacks were feared and so that the guards would be able to identify the train staffs and rail yard workers, it was decided that all of them had to carry photo identification. The assignment to photograph the 5,000 employees around Sweden went to the photographic studio Ateljé Ugglan in Stockholm – and a talented assistant. His name was . . .

Two years later: Bellander travelled to New York and there he studied photography at the School of Modern Photography. He became an assistant to the two-year-younger shooting star Richard Avedon, who specialised in fashion and was hired by prestige magazines. At *Harper's Bazaar*, legendary art director Alexey Brodovitch was in charge. His constant urge to Avedon and other photographers who provides him with images: 'Astonish me!'

Bellander stays for just over a year. More Swedes would follow in Avedon's service and he expects the same from his assistants, no matter which country they come from: Astonish me! Bellander had to toil. None of the Swedish rail yard workers had demanded as much.

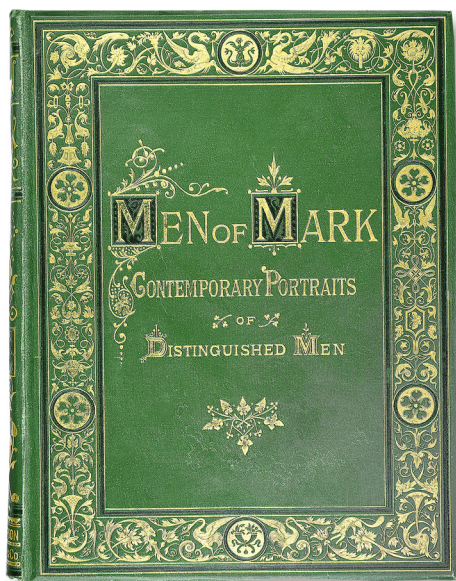
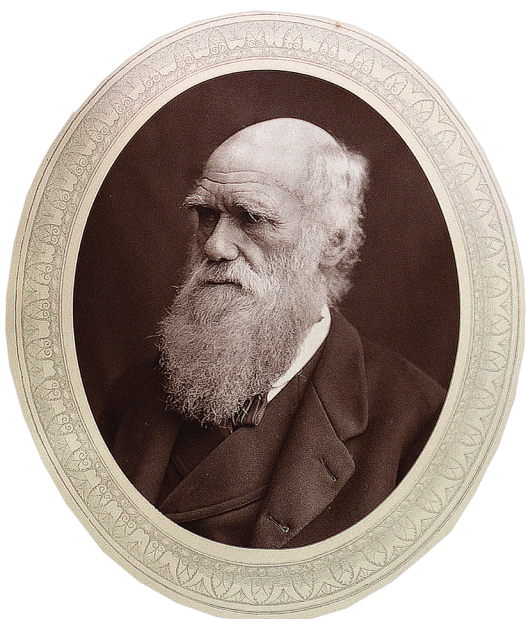
Another two years later: in Stockholm Sten Didrik Bellander was part of the group called Unga Fotografere [=Young Photographers] together with Hans Hammarskiöld, Lennart Nilsson, and others. They challenged the outdated, rigid, and compared with the development abroad, uniform direction of taste in the established Swedish photography. Their first joint exhibition marked the breakthrough for photography as an art form in Sweden. In the 1950s, Bellander and his colleagues strengthen their image as a new generation of photographers to be reckoned with. They formulated, practiced and represented a pioneering imagery – and in 1958, with Magnum Photos in Paris as an ideal, they created the collective Tio fotografere [=Ten Photographers].

The title of the photograph, *Konstsamlare* [=Art collector], is written in pencil by Sten Didrik Bellander on the left of the cardboard below the print. To the right he has written another title, *Hjärter ess* [= Ace of hearts].

A COLLECTION OF MEN.

4.

LOCK, S.R. AND WHITFIELD, G.C.: *Men of Mark*.
*A gallery of contemporary portraits of men distinguished
 in the senate, the church, in science, literature and art,
 the army, navy, law, medicine, etc.* London: Sampson
 Low, Marston, Searle, and Rivington, 1876–83.

Quarto. Seven volumes. With 254 mounted Woodburytype portraits, mostly images of the Victorian greats of the day, along with brief biographies by Thompson Cooper. Including, among others. Alfred Tennyson, Richard Burton Horace Walpole, Anthony Trollope, William Gladstone, Julian Huxley, and Charles Darwin. Publisher's heavy gilt green cloth in gutta-percha bindings, title in gilt on spines and front covers, top edges gilt; pp. (4) title and index + (36) printed on recto only in each volume (except vol. VI pp. (39). Thirty-six mounted Woodburytypes in each volume. Frontispieces with Woodburytype portraits of the Prince of Wales and the Crown Prince of Germany in vols. I and IV. Some foxing at the end or beginning of some volumes. An unusually well-preserved set with the gutta-percha still intact.

£2,500

THE MEN BEHIND MEN OF MARK.

WALTER WOODBURY (1834–1885) left Manchester, at the age of eighteen, and travelled to Australia in 1852. The year before, a gold deposit had come to light at Ballarat in the Victoria region and people, not least the Irish and Chinese, flocked from all over the world. In total, the population of Victoria in the following decade would increase, from 76,000 to 540,000. Yet, when Woodbury arrived in Melbourne, he was immediately advised against continuing to the gold fields. Although the total amount of gold accounted for a third of the world's production and helped solve Britain's government debt, very few hopeful gold diggers managed to scoop up any quantity to speak of.

Woodbury had left school at the age of fourteen and started as an apprentice at an engineering firm. He became interested in photography, which at that point had existed for barely ten years, and began to design his own cameras using cigar boxes and old glasses. And in Australia, photography helped him survive as he began taking photographic portraits of the gold diggers. In 1855 he had established a studio in Melbourne and in the same year, he created, through a series of city views, Australia's first panoramic photograph.

Two years later, he became acquainted with British photographer James Page and they headed for China and Japan. But Woodbury and Page decided to stay already in Jakarta,

Lock and Whitfield's *Men of Mark* should not be confused with either Reverend William J. Simmons' *Men of Mark* (Cleveland 1890), an exposition of prominent African American personalities (without photographs) or Alvin Langdon Coburn's *Men of Mark* (London 1913) with thirty-three tipped-in photographs.

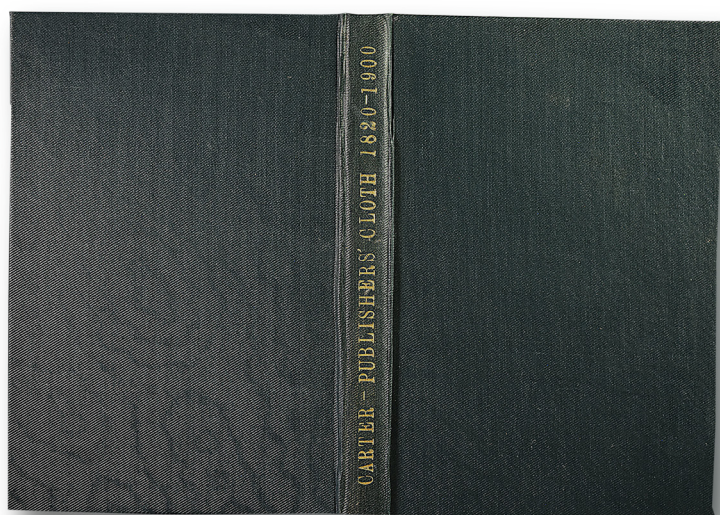
Java. Over the next few years, they built a lucrative photographic studio by selling views of ancient temples and portraits of both the indigenous people and the island's Dutch officers. Woodbury was forced to return to England due to ill health in 1863. Soon he encountered, against all odds, a veritable gold mine. Through his invention of a photo-mechanical process, he could produce thin, photographic prints, to the untrained eye, impossible to distinguish from so-called genuine photographs: the Woodburytype was born.

Woodbury's company is said to have spit out 120,000 portraits a day. It was soon acquired by Photo Relief Company, which later became the Woodbury Permanent Photographic Printing Company. One of the co-owners realised the potential of the Woodburytype in book production.

GEORGE WHITFIELD (1832–1904) had established a photographic studio on Regent Street in London in 1855, which merged the following year with SAMUEL LOCK (1822–1881), who chose a different path in art: he painted coveted miniature portraits using photographs created by William Henry Fox Talbot's calotype process. (His services were taken into use on several occasions by Queen Victoria and her consort Prince Albert.)

Lock and Whitfield ran studios in both London and Brighton successfully, but they are remembered mainly because of their present masterpiece, *Men of Mark*, that includes a total of 252 Woodburytype portraits and biographies of the empire's most successful men. For the texts of the work, they hired THOMPSON COOPER (1837–1904), a journalist, writer, and compiler of reference works. He served as a reporter in parliament for *The Times* for twenty years and later came to play a significant role in the creation of both the *Catholic Encyclopaedia* and the *Dictionary of National Biography*. In the latter he wrote an impressive 1,423 entries.

The motivation for pasting Woodburytypes into books fell when the cheaper halftone process was developed in the end of the 1880s. The image quality of printed photographs was undeniably worse, but, as usual, Mammon won. Most of the men portrayed in the seven volumes of *Men of Mark* had the same role model in their own activities.

[A DIGRESSION ON THE CLOTH.]

5.

CARTER, John: *Publisher's Cloth: An outline history of publisher's binding in England, 1820–1900*. Issued within the series 'Aspects of Book-Collecting'. London: Constable & Co, 1935. First edition. Twelve-mo; pp. 48. Stapled as issued in the original printed wrappers. Housed in a silk cloth Solander box by Bernard C. Middleton, circa 1995.

£375

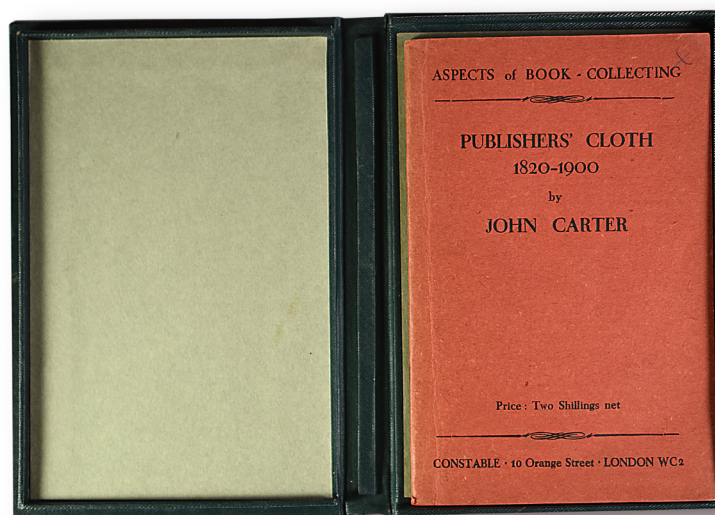
A COLLECTION OF MEN'S HANDS.

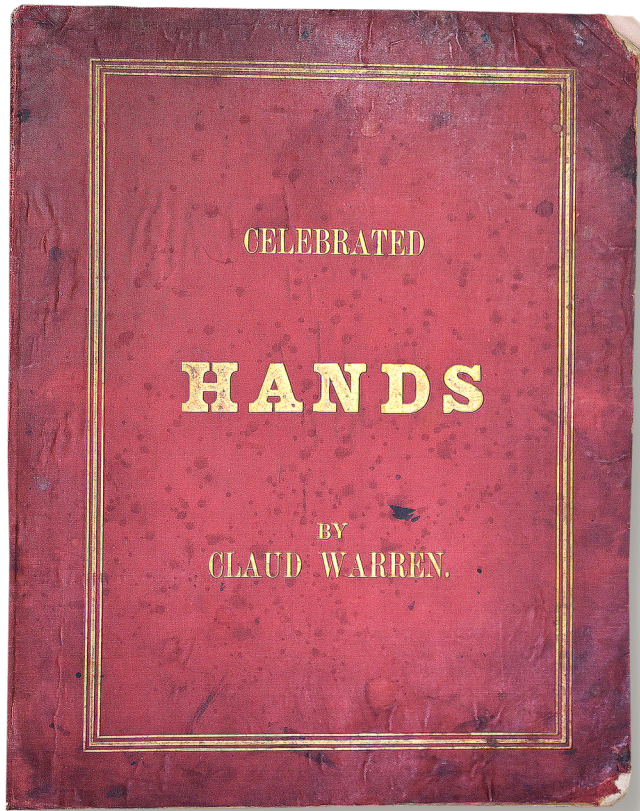
6.

WARREN, Claud [pseud. of Charles Wahaub]: *The Life-Size Outlines of the Hands of Twenty-Two Celebrated Persons*. London: The Modern Press, 1882. Second edition. Folio. Publisher's red cloth with gilt title on upper cover, corners worn, covers mottled, somewhat shaken; Lithographed title + (2) + (22) + (1) lithographed leaves printed on recto only, interleaved with pink paper. *Rare*.

£550

Joseph Edgar Boehm's statue of Charles Darwin on the stairs of the Central Hall of the Natural History Museum in London was unveiled in 1885. Reviews were good, but there were question marks. *Popular Science Monthly* praised Boehm for the sculpture's head and face. But the hands . . . ! The hands were nowhere near Darwin's own. And, it noted, he would never have been able to do any of his magnificent work with brittle hands like these. The magazine was, at the same time, fairly forgiving: Darwin

had died in 1882 and the sculptor had not had access to the details of his physiognomy, leaving him to guess . . .

One might wonder: why did not Boehm look in Claud Warren's book *The Life-Size Outlines of the Hands of Twenty-Four Celebrated Persons* that had been published the year before, in 1881? Boehm was represented in the book himself and should have had a copy at home . . . Or had he looked up Darwin and realised that *Art* must elevate *Reality*?

So what *did* Darwin's hands look like then? Members of Darwin's family have characterised them as long and large. Warren describes Darwin as a stately man, but that his hands are not proportionate to the body. Instead, they are hard and rough (especially the right one), and rather hairy with knotty fingers, and the lines, numerous and confused. The outline drawing in the book (in actual size) speaks its clear language.

Warren had courted hundreds of the leading artists, scientists, and politicians in Great Britain of the time to appear in the book. Only two dozen of them declined or 'were too ill-bred to respond', by Warren's own account. Among those who accepted the invitation (and were finally selected) were the prime minister William Gladstone, the archbishop of Canterbury, and the authors George Augustus Sala and Wilkie Collins. Only three women were included in the book, namely the author and explorer Isabella Ball, the artist and sculptor Amelia Robertson Hill (here 'Mrs D. O. Hill'), and the actress Helena Modjeska.

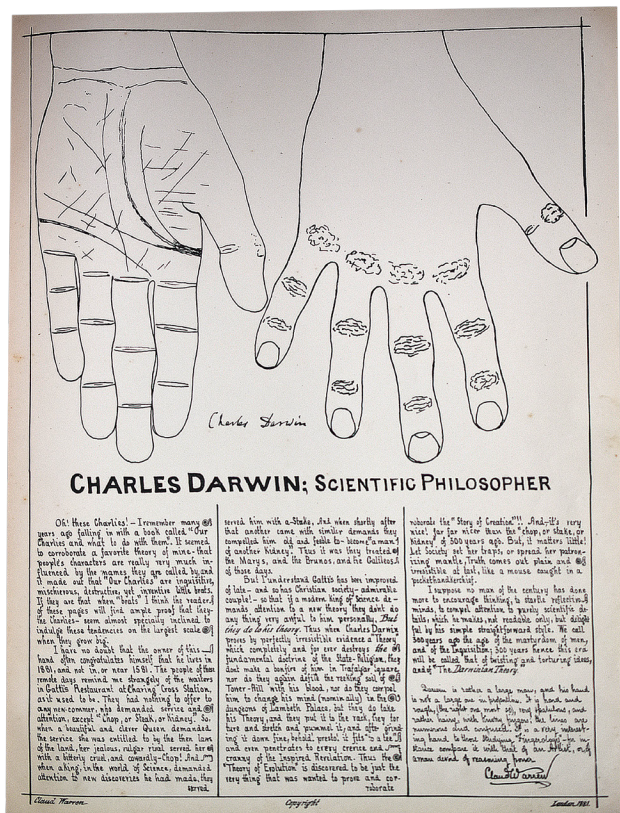
Altogether, Warren selected twenty-four celebrated persons for the first edition (in the second edition there were two fewer), 'not because of their positions, but because they exhibit certain definite traits of character, whose indices are, or should, be traceable in their hands.' Perhaps the participants

themselves thought that their hands could convey something to humanity. Many people, celebrated or not, thought so at the time. Divining into the hands to read people's character and future has thousands of years of history but experienced a renaissance from the mid-nineteenth century in connection with a newly awakened interest in phrenology and mesmerism. Why should not the hand say as much about a human as the shape of the skull?

In his second-edition preface, Warren explains that he intended the book to be at home 'on the drawing-room table' and therefore, it probably was meant to encourage rollicking conversation with guests after dinner than to be a scientific guide worthy of Charles Darwin. (In addition to describing Darwin's hands, Warren proclaims his own thesis on the importance of one's first name for one's career – and concludes with a tribute to the Theory of Evolution.)

Maybe the relative lightness towards the subject was the reason that the author chose a pseudonym? Claud Warren was in fact Charles Wahaub, a forty-something engineer educated at the University of Edinburgh, who, while waiting to accompany the explorer Archibald Ross Colquhoun as an assistant on the Southern China Expedition, compiled a book about the *hand* as a symbol of the human as a *whole*. The expedition started from Canton in 1881 and traversed just over 2,000 kilometres of southern China towards India, while gathering information on regional politics and economics. The arduous work cost him his life. On his way home, in 1882, Charles Wahaub died on the Red Sea. So did Claud Warren.

Information on Claud Warren's book is scarce, with the exception of Beth Shane's essay in *Princeton University Library Chronicle* (Spring 2011). See also Darwin Correspondence Project: Portraits 4.53.

LACKS THE FRONTISPIECE.

7.

BERINGER, Johann Bartholomeus Adam (pres.) and HUEBER, Georg Ludwig (resp.): *Litographiæ Wirceburgensis, ducentis lapidum figuratorum, a potiori insectiformium, prodigiosis imaginibus exornatæ specimen primum*. Würzburg: Philipp Wilhelm Fuggart, 1726. Folio. Sprinkled boards; pp. (12) + 96 + (6) *Corollaria medica*. Twenty-one plates, I–XXI. Lacks the frontispiece. Title page soiled with small tears and chips, signed ‘V. Farsøe’ (presumably the Danish chemist active in the late nineteenth century), and with a small, unobtrusive stamp of ‘A. Nielsen’.

£3,000

Johann Bartholomeus Adam Beringer (1667–1740), a professor of medicine and personal physician to the prince-bishop of Würzburg, Christoph Franz von Hütten, was fascinated by fossils. He had collected examples from all over Europe, but the mountain at Eibelstadt was particularly promising. During six months in 1725, he had three local youngsters gather as many as possible. They found a total of two thousand stones, one more strange than the other, with motifs representing lizards, spiders, butterflies, even Hebrew characters. Beringer was overjoyed:

Whatever is said about the origin of figured stones, that they originate from relics of Noah’s Flood, from the remarkable properties of rock-forming moisture and salts of the earth, or whether from the seminal and formative power of a generative breath or subterranean Archaeus or Panspermia, or are chance sports scattered about by Nature, none of this seems to be consistent with the products of our wonderful mountain. (p. 7)

Beringer began planning an impressive book to create interest in the region in which he lived and worked. Two of his colleagues, Ignatz Roderick, a professor of geography, algebra, and analysis at Würzburg University, and Georg von Eckhart, a privy councillor and librarian to the court and university, made efforts to discredit his discoveries and stop the book’s publication. Perhaps that was not so strange: they were the ones who had fabricated and placed the stones on the mountain. But the book came out. And the truth came out. Which caused a scandal – whereupon Beringer took his colleagues to court. Roderick moved from the city and von Eckhart had to leave his post.

Litographiæ Wirceburgensis was authored by Beringer but it was published as a thesis by Georg Ludwig Hueber when he applied for his doctorate, under Beringer. The work includes fifty medical ‘corollaries’, or propositions, which Hueber submitted to the examination board, but which do

not concern the stones (the *Corollaria medica* is usually missing but is included in the present copy; the six pages were removed in the second issue). Beringer, in his turn, bought up as many copies of the edition as he could get his hands on. But he never destroyed them. After his death, they were found in his house, acquired by a publisher, provided with a new title page and published in 1767. It was not until 1963 that the book was translated into English.

About two hundred of Beringer’s ‘lying stones’ (*Lügensteine*) are today in collections and archives, mainly in Germany, for example at the universities of Würzburg and Bonn. A handful of specimens is at the Oxford University Museum of Natural History and Teylers Museum in Haarlem.

And so to the inevitable question. What made Roderick and von Eckhart want to deceive Beringer? The answer can be read in the trial record: ‘He was arrogant and despised us all.’

Together with:

WENDT, Ernst von: *En grotesk ‘Glozel-affär’ för tvåhundra år sedan: Ett sällsamt kapitel ur vetenskapsbedrägeriernas historia* [=A grotesque “Glozel affair” two centuries ago: A strange chapter in the history of scientific deceptions]. Offprint of *Finsk tidskrift*. Helsingfors, 1928. Octavo. Stapled in original printed stiff wrappers; pp. (2) + 18. With facsimile miniature pages from *Litographiæ Wirceburgensis*, including the frontispiece. Inscribed to Erik von Frenckell, Finnish-Swedish financier and politician.

A paper on the Beringer hoax based on the copy of *Litographiæ Wirceburgensis*, then in the collection of Finnish geologist and mineralogist Wilhelm Ramsay. Peculiarly enough, Wendt never mentions Beringer but concentrates on Hueber.

LACKS THE BOOK.

8.

[GEORG EBERHARD RUMPF/RUMPHIUS]
LATER, Jacob de (engraver) and RUMPF, Paul August (after): *Effigies: Georgii Everhardi Rumphii, Hanoviensis Ætat–s: LXVIII. Caecus habens oculos . . . caetera dicet opus. ex tempore posuit N.S. Gub. Amb. [Governor of Amboina]/P.A. Rumphius filius fecit patrem. J. de Later sculpsit. P. Vander Aa ex cul??* Engraved frontispiece to the first volume (of six) of *Herbarium Amboinense*. Amsterdam, 1741. Folio. In a passepartout.

£400

Item 7. One of the rarest works in the field of geology (and hoaxes). The missing frontispiece depicts an idealised version of Mount Eibelstadt covered in the famous stones.

Item 8. Rumphius (1627–1702), the world's most afflicted botanist through all ages.

A GERMAN POLYMATH'S GRAND TOUR TO SWEDEN.

9. SIVERS, Henric Jacob: *Kort berättelse om then Swenska Marmoren, hwilken wid then i gamla tider berömda Lacedaemoniska Marmoren med retto kan förliknas. Utur Tyskan på Swensko öfwersatt* [=Short treatise on the Swedish marble that justly can be compared to the once famous Lacedaemon marble. Translated into Swedish from German]. Norrköping: [C.F. Broocman], 1738. First edition. Octavo. Disbound. Marbled backstrip; pp. (4) + 14. Last unpaginated leaf with Sivers's bibliography, *Catalogus Scriptorum*, issued simultaneously, not present.

£750

Together with: ELGESKOG, Valter & ASKLUND, Bror: *Marmorbruket på Kolmården* [=The marble works at Kolmården]. Norrköping: Marmorbruks AB, 1955. First edition. Octavo. Sewn as issued, original blank cover, publisher's illustrated dust jacket affixed to spine (as issued); pp. 258. Frontispiece in colour, one folding map and black-and-white illustrations throughout. Gift inscription on half-title.

Heinrich Jakob Sivers (1708–1758), theologian, poet, and natural historian, was born in Leipzig as the son of a cantor with an interest in Eastern languages, and studied in Hamburg, Kiel and Rostock before returning to Leipzig for his degree.

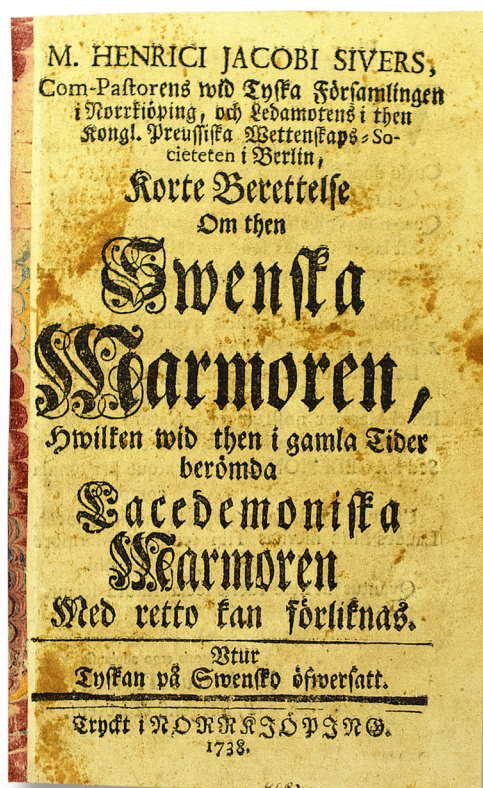
Rocks and stones seem to have been of great interest. In his *Curiosa Niendorpiensia* (1732–34), Sivers describes in the first part of six a find he made on a beach along the Baltic coast, a "musical" stone with fossil-note inscriptions! Perhaps

he had studied Johann Beringer's *Litographiæ Wirceburgensis* (1725) too closely (see item 7). The stone was donated to the Prussian Academy of Sciences, and Sivers was elected in return. He was heckled for this by a contemporary satirist and left embarrassed Leipzig to go on a 'learned journey' to Denmark and Sweden in 1734. A broken leg in Linköping forced him to a long rest in the city – until he was called to the post of pastor in the German parish in Norrköping.

In Sweden, his reputation improved. He preached on several occasions in his mother tongue before King Frederick I and was appointed court preacher. He exchanged letters frequently with Linnaeus. He is said to have planned a natural history museum and owned his own large collections of antiques, artifacts, and natural specimens, but was in 1737 forced to sell at least half of the minerals and Roman coins to Count Carl Gyllenborg, who later bequeathed them to the University of Lund.

During his career Sivers wrote close to a hundred major and minor theological and scientific works, mainly in German and Latin, but also some in Swedish. (His own library included 2,000 volumes, mostly in theology and history.) The main work in Swedish is *Westerwicks stads historia och beskrifning* [=History and description of the city of Västervik] (1758), with an engraved town view by Erik Dahlbergh.

As mentioned, Sivers had eyes for rocks and stones, not just musical ones. It is perhaps not surprising, then, that he would be fascinated by the Kolmården marble, which, after a break of a few decades, was mined anew in the quarry outside of Norrköping. The beautiful, green marble had been used extensively for decoration at Drottningholm Castle in the latter part of the 17th century and had now begun to be successful in the export market.

Swedenborg's leaflet on the manufactory Stjärnsund's eminent tin plates from 1717 is said to be Sweden's first advertising brochure. Sivers's, on the excellence of Swedish marble, might come second.

Sivers begins by telling about the contents of his own mineral cabinet in general and his possession of marble from Kolmården in particular: Thirty different varieties in thirty different shades of green! He quotes the head of the marble quarry, Martin de Foix, and his view of the products: Highest quality!

In a comparison with marbles abroad, Pliny and other Roman authorities point out the merits of Florentine and Lacedemonic marble (the latter, which was mined in the Dardanelles region, was excellent for wells and fish ponds) – but the Swedish marble can certainly be compared with both! Finally, he mentions the kinds of products for which the green, Swedish marble is suitable (except, then, entire castles): Sundials, mortars, mustard mills, salt shakers. . .

A German edition was printed and published simultaneously, and the treatise probably attracted a certain interest in learned circles around Europe – Joseph Bank's own copy, that is scanned online, maybe testify to this.

AXONOMETRY OF THE GRAND TOUR OF ITALY.

10.

Letterweight with 23 different Italian marble specimens, early 19th century. Size: 100 x 170 x 20 mm.

[SOLD]

THE DISPUTED COLLECTOR.

11.

MANDELGREN, N[ils] M[ånsson]: *Samlingar till svenska konst- och odlingshistorien. Häfte I–II* [=Collections of Swedish art and cultivation history. Fascicles I–II] (all published). Small folio; loose in the original blue resp. green printed, heavily tattered wrappers. Text presumably by Christopher Eichhorn. Fasc. I: Stockholm: Samuel Rumstedt, 1866: pp. (10); five lithographed plates of which one in colour by Meyer & Co in Stockholm. Fasc. II: Stockholm: Ivar Hægström, 1868; pp. (10); five plates lithographed in Paris of which four in black-and-white by Imprimerie Chatain and one chromolithograph by Hangard-Mauge. Rare, especially in the wrappers; inside of front wrapper of fasc.1 with a wealth of information on the aim of the publishing.

£375

12.

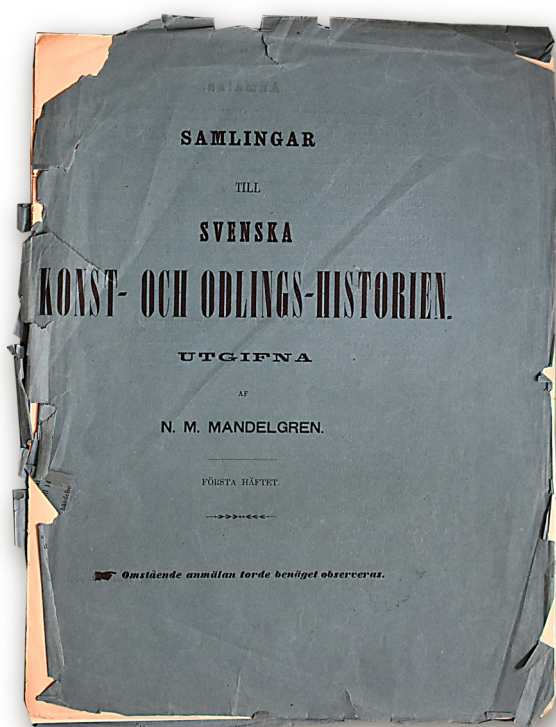
[IDEM]: *Några bidrag till den svenska arkeologiska forskningens historia under den tid, Herr kommandören af Kongl. Nordstjerne-ordens första klass [. . .] herr d:r Bror Emil Hildebrand innehaft riksantikvarie-embetet, och tillika varit sekreterare i Kongl. Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-Akademien. Historisk interior* [=Some contributions to the history of Swedish archaeological research during that time the Commander of the first class of the Royal North Star Order [. . .] Mr.

Dr. Emil Hildebrand held the office of director-general of the National Heritage Board, and was also secretary of The Royal Academy of Letters, History and Antiquities. Historic characterization]. Stockholm: privately published, printed at Sam. Rumstedt, 1876. 8vo. Sewn as issued without wrappers; pp. 35 + (1) blank, soiled and mottled, ink spots on title.

£225

Nils Månsson Mandelgren (1813–1899) spent most of his life documenting and saving Swedish medieval churches and art treasures for posterity, in addition to documenting archaeological artifacts as well as his contemporary environments and people. In his work as a folklore researcher, he foreshadowed the activities Artur Hazelius came to develop at the Nordic Museum.

Growing up in the south of Sweden, Mandelgren, who was poor and orphaned, showed an early aptitude for drawing and painting. A benefactor made sure that he got access to the Academy of Fine Arts in Stockholm. After leaving the academy, Mandelgren moved to Copenhagen and studied archeology and art history. When he returned home, he worked to improve handicrafts and art education, especially for the working class. In 1845, he started a drawing school on Sundays for craftsmen, which developed into the current Konstfack, or the University of Arts, Crafts and Design in Stockholm. The following year, he founded Svenska Slöjdföreningen, today Svensk Form – the Swedish Society of Crafts and Design. His enormous collections, which amounts to a total of 100,000 watercolors, drawings, and descriptions, are managed today by the Folklife Archives at Lund University.

Early on, Mandelgren focused on publishing the material that he collected and made several more or less successful attempts at implementing these plans during his life time. In 1847, the first part of his work *Monuments scandinaviques*, which contained lithographs of medieval Swedish churches, was published in Copenhagen. It was included as the first fascicle in *Monuments scandinaves du moyen âge avec les peintures et autres ornements qui les décorent, dessinés et publiés*, and which was published in five fascicles with a total of forty-two plates in elephant folio in 1855–62. Mandelgren himself is believed to have executed the lithography. The printing took place in Paris with funds from the French state. The publication of the first fascicle marked a breakthrough for him both internationally and in his home country.

A few years later, Nils Månsson Mandelgren was prepared to start a new, large work entitled *Samlingar till svenska konst- och odlingshistorien* (offered here), which was published in two fascicles in 1866–68. The subject area expanded beyond art history. Christopher Eichhorn, writer, collector, and librarian at the Royal Library in Stockholm is believed to be the author. However, as the cost became too heavy, publishing was forced to cease. Today the work is Mandelgren's hardest to find.

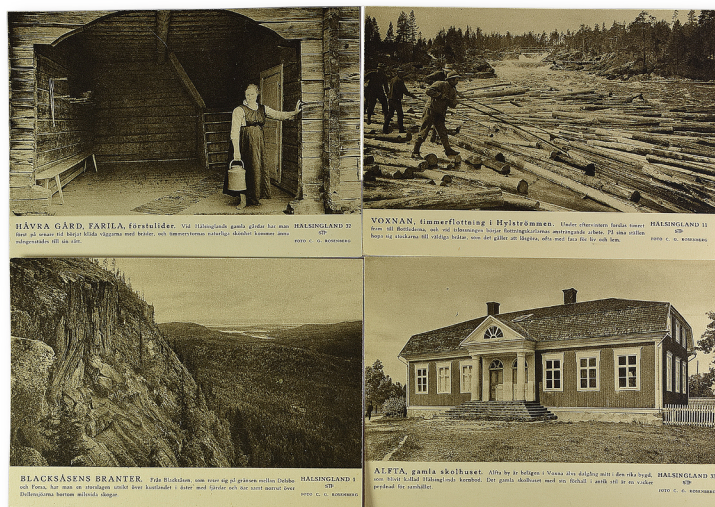
Instead, Mandelgren planned another, more comprehensive series of publications, which was named *Atlas till Sveriges odlings-historia* [=Atlas of Sweden's cultivation history]. It was intended to give a chronological account of the vast material that he had collected over the years.

In connection with the state grant that Mandelgren requested for his 1876 publication, he was subjected to serious criticism by the national antiquarian Bror Emil Hildebrand – something that sharpened the previous contradictions between them. In Hildebrand's eyes, Mandelgren was 'a parvenu who was interested in insignificant things and was rude and also unpleasant to look at.' (The quarrel prompted Mandelgren to issue a pamphlet (offered here) with grave accusations against Hildebrand.) In 1877, Mandelgren nevertheless published the first part of the work, followed by two more fascicles in 1883–84. However, more was never published.

A GRAND FAREWELL TO THE SCIOPTICON AGE.

13.

SVENSKA TURISTFÖRENINGEN [=The Swedish Tourist Association]: *Sverigebilder* [=Pictures of Sweden]. Stockholm: Magn. Bergvalls Förlag, 1927. Twenty-six boxes with 1,247 photographic postcards, showing sceneries of Swedish provinces, printed in photogravure by Nordisk Rotogravyr (all published). Captions by Anders Billow. In blue,

printed cardboard boxes, 15 x 11 x 2 cm, containing 30–65 postcards each, photographed by C.G. Rosenberg, Borg Mesch, Johan Emanuel Thorin, Nils Thomasson, and others. Some boxes faded on edges, all postcards clean and unwritten. A very fine set, seldom found complete.

£950

After the First World War, the Swedish Tourist Association (STF), founded in 1885 with the motto *Know your country!*, experienced a need to renew its archive of sciopticon images used in schools to spread knowledge about Sweden – and to attract the general public through marketing postcards with enlightening captions. A number of prominent photographers were sent out to the provinces and in 1927 one of Sweden's largest postcard series of all time would be published. In STF's yearbook of 1926, the low price of 5 öre/pc was announced (for school use 3 öre). The postcards were sold in series, packed in boxes.

One of the main contributors, C.G. Rosenberg (1883–1957), is today considered the century’s foremost photographer of Sweden’s cities, countryside, and industry. He was born in Paris and was the son of the then well-known Swedish painter Edward Rosenberg. Having finished school he went to New York in 1904–05 and studied photography. He was thus a contemporary of Henry B. Goodwin, the most prominent Swedish photographer during the 1910s and 20s and while Goodwin represented the culmination of the turn-of-the-century pictorial imagery, Rosenberg stood for a clearer, more objective style. ‘In early pictures, the influence of the father’s lyrical mood painting is hinted at, but it disappears at about the same rate as the architecture moves towards increased objectivity with neoclassicism and functionalism’ (*Svenskt Biografiskt Lexikon*). In time, Rosenberg became Sweden’s foremost architectural photographer and was hired by the greatest architects of the time: Ragnar Östberg, Ivar Tengbom, Gunnar Asplund and others.

The assignment as a photographer for STF, however, became a major part of C.G. Rosenberg’s professional life. Beginning in the yearbook of 1922, he depicted Sweden from north to south for three decades in tightly composed photographs of buildings and nature. In some postcard boxes he dominates and in others he is completely absent.

The 1,247 motifs are distributed as follows: Skåne 62, Blekinge 41, Halland 38, Öland 44, Gotland 50, Småland 60, Dalsland 30, Bohuslän 45, Västergötland 55, Göteborg 45, Östergötland 58, Södermanland 50, Stockholm 56, Närke 39, Värmland 44, Västmanland 50, Uppland 51, Dalarna 62, Gästrikland 31, Hälsingland 45, Härjedalen 38, Jämtland 53, Medelpad 30, Ångermanland 45, Västerbotten and southern Lapland 60, Norrbotten and northern Lapland 65.

NOVEL ABOUT A ONE-OBJECT COLLECTION. SPOILER – SHE TRIES TO ESCAPE.

14.

FOWLES, John: *The Collector*. London: Jonathan Cape, 1963. First edition, first issue. Octavo. Publisher’s rust cloth in a very fine, not price-clipped dust jacket by Tom Adams, top edge sprinkled red; pp. 283 + (1) blank. Fowles’s legendary first published book, on a young man who should have directed his interest in collecting to books instead.

£750

THE ONLY SWEDISH WORK EVER DEVOTED TO DUST JACKETS.

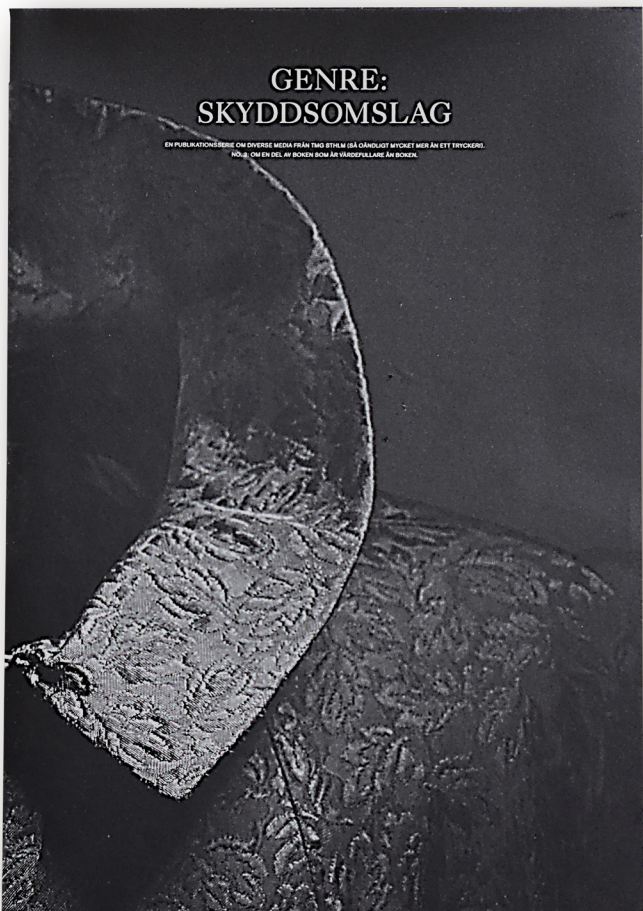
15.

TMG STHLM: *Genre No.3: Skyddsomslag. Om en del av boken som är värdefullare än boken.* [=Genre No.3: Dust jackets: About a part of the book that is more valuable than the book]. Stockholm: TMG STHLM, 2012. Quarto. Sewn as issued in the original, blank stiff wrappers and printed dust jacket, with a photograph by Dawid. In a pink, stiff distribution cover, together with a poster advertising the next issue of *Genre*; pp. 96. Illustrated throughout with photographs by Dawid, Christer Strömholm, Andreas Ackerup, and Patrik Lindell. Production by Henrik Nygren Design. Essays on the world’s oldest dust jacket (at The Bodleian Library), on Sweden’s most expensive dust jacket (*Poste Restante* by Christer Strömholm), on Danish book covers, and some twenty examples of first editions with interesting and/or beautiful dust jackets. Signed by the author.

£100

The publication series *Genre* was published by the printing house TMG in Stockholm in 2012–14. The aim was to convey skills that were about to be lost, mainly to the new generations in advertising agencies and marketing departments. In addition to the dust jacket issue, Propaganda, Supplements, Postage optimisation, and others were published.

[Comment from the founder of Wunderkammer Ltd Pension Fund]: He was hired to write all the issues of *Genre*. Tragically, the broad-minded CEO Fredrik Fastlund passed away, and the new CEO shut down publishing as he believed more in locally televised commercials.

Already as editor of *Bokvännen* 1994–98, the dust jacket as a phenomenon had fascinated him. On a trip to London he had interviewed both legendary antiquarian bookseller Anthony Rota and the new rising star, the American Rick Gekoski, about the collecting of modern first editions. From the former he was advised to ‘follow the flag’ and from the later he learned the importance of offering ‘books without germs’ to the new generation of collectors, that is, computer millionaires.

He continued as editor of the quarterly *Biblis*, published by the Friends of the Royal library, still trying to raise the awareness of the dust jacket as an indispensable and integral part of the book. He himself never bought a book published after 1920 without the jacket. He could imagine few more pleasant occupations in life than at home in his study dressing creased, soiled, tattered, sunned, chipped, edge-worn, and torn dust jackets in protective Adaptaroll from Gresswell.

THE ULTIMATE ITEM IN A WUNDERKAMMER COLLECTION.

16.

[PEEPSHOW] ENGELBRECHT, Martin: *Praesentation eines schönen Kunst-Cabinetts N 44* (publisher's title in manuscript on verso of last panel). Augsburg: [c. 1750]. Six hand-coloured engravings, each measuring 264 x 197 mm. Each panel has cut-out scenes which, when viewed at spaced intervals, provide a three-dimensional view of a typical *Wunderkammern* in the sixteenth to the eighteenth centuries, with glass jars in cupboards and stuffed creatures hanging from the ceiling. In an old and worn (original?) envelope with a title written in pencil in Swedish ('Konstkabinett').

[SOLD]

One of the most desirable peepshows of Martin Engelbrecht (1684–1756). He was the son of a colour merchant in Augsburg who, in 1719, together with his older brother Christian, started a publishing house where they produced a wide variety of decorative, graphic works. It was with their invention of peepshows that the Engelbrechts excelled. The layered structure of the peepshow was inspired by intricate Baroque stage sets. Martin Engelbrecht employed the artists Jeremias Wachsmuth and Johann David Nessenhaler to produce the designs. With Engelbrecht's death in 1756, the business continued to thrive under the management of his daughters and sons-in-law well into the nineteenth century.

Engelbrecht's peepshows were not bound together like their nineteenth-century offspring. Instead, they were meant to be viewed on wooden frames with slats so that a family could have several different ones and view them interchangeably. According to Marlborough Rare Books/Gestetner, a total of 456 subjects in different formats were published.

A COLLECTION OF POOR CHILDREN. BY A RISING FEMINIST ICON.

17.

[HIERTA-RETZIUS, Anna] *Arbetsstugor för barn/ Stockholms arbetsstugor för barn. Årsrapporter* [=Workhouses for children/ Stockholm workhouses for children. Yearly reports]. Stockholm: Centralkommittén för Stockholms arbetsstugor, 1888-1911. Octavo. Twenty-three volumes, each c. 30-60 pages, original printed covers bound in. Publisher's cloth-backed boards with red edges, upper cover faded and mottled, one major tear in the first report without loss of text.

Together with:

HIERTA-RETZIUS, Anna: *Arbetsstugor för Barn. En sammanfattande framställning af arbetsstugeverksamheten i Sverige* [=Workhouses for children: A summary of the workhouse operations in Sweden]. Stockholm: P.A. Norstedt & Söner, 1897. Octavo. Publisher's blue cloth with illustrations in black on upper and lower cover; pp. (2) blank + xii + 240 + (2) blank. Fifteen photographic plates showing children at work. *Very fine.*

And:

IDEM: *Modell-Samlingar af Handarbeten från Svenska Arbetsstugor för Barn. 25 planscher i ljustryck jämte förklarande text* [=Model collections of handicrafts from Swedish workhouses for children. Twenty-five collotype plates with explanatory text]. Stockholm: Centraltryckeriet, 1901. Folio; pp. (8) + 6 + 1-2 pages of text to each plate; publisher's cloth-backed boards.

£425

18.

IDEM (German edition of previous item): *Modell-Sammlungen von Handarbeiten aus schwedischen Arbeitsstuben für Kinder*. Stockholm: Centraltryckeriet, 1904. Folio; pp. (8) + 10 + 1-2 pages of text to each plate. Publisher's cloth-backed boards with original blank dust jacket. Twenty-five collotype plates.

£200

In the parental home of Anna Hierta-Retzius (1841-1924), famous writers, artists, and politicians gathered. The mother, Wilhelmina, née Fröding, had a strong social interest, and the father, Lars Johan Hierta, was a wealthy industrialist, owner of the newspaper *Aftonbladet*, and member of parliament. Anna, the youngest of five sisters, was influenced by her mother's support for those in need and by her father's strong support for gender equality.

She became one of the pioneers of the women's movement and put the issue in close connection with social welfare and

education. After her father's death, the Lars Hierta Memorial Foundation was established in 1878 to promote and support scientific discoveries, social reforms, and Swedish culture in the spirit of the deceased.

Anna Hierta-Retzius put forward, and got through, many proposals in the fund's board. The best-known and longest-lasting of the activities that received support from the fund had to do with women issues – among them the so-called workhouses.

The idea came from Denmark, but there were similar ones in Norway and Finland. Around 1890, workhouses, with the purpose of counteracting idleness, poverty, and begging, had been set up in all of Stockholm's parishes. Poor children between the ages of seven and fourteen, often belonging to single working mothers, were allowed to stay in the house for two hours a day where they were employed with sewing and knitting, making brushes, baskets, slippers, their own clothes, as well as cleaning the premises they worked in. As a reward they received supper. Over time, workhouses were established all over the country.

Anna Hierta-Retzius saw the workhouses as a step in the direction of improving children's upbringing. Education in ethics should go hand in hand with teaching various other subjects. In the workhouses, she could apply and confirm the ideas she believed in, mainly the theories of the American pedagogue Charles Leland and the Italian neuro-scientist Angelo Mosso.

In 1876 Anna Hierta had married the soon-to-be professor of anatomy, Gustaf Retzius. The spouses supported each other in everything and lived in a symbiosis and this

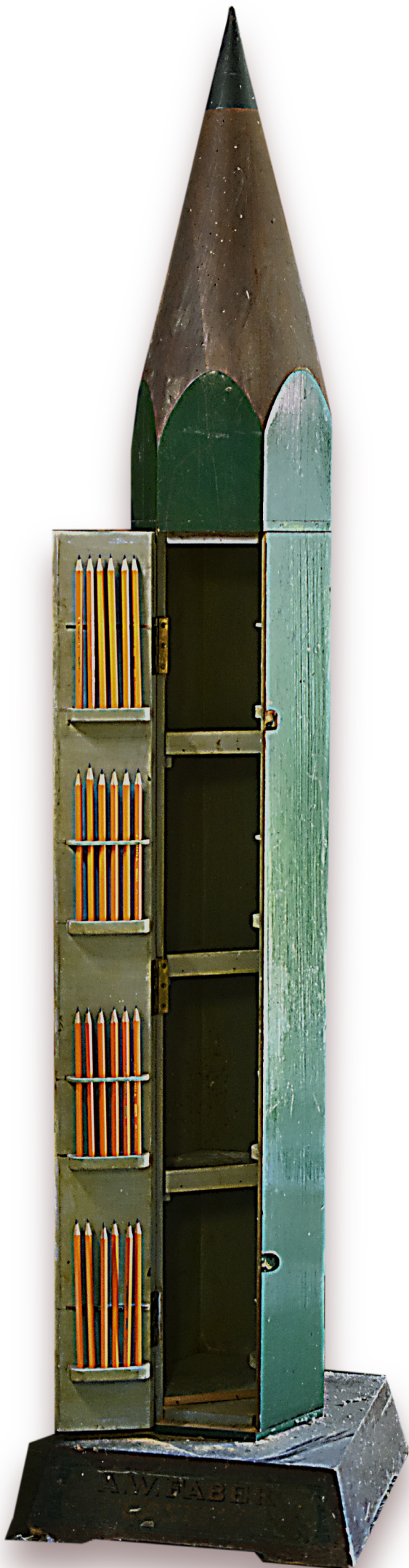
gave them strength to hold on to their outlook on life they once acquired in the face of criticism from the outside world. For many years the couple were popular: their wealth and generous donations in various fields gave them a strong influence in Stockholm's cultural life. But they had a hard time understanding why people failed to do the right thing when science laid out what they should do. Human reason and will must prevail over its urges! In historiography, the couple are portrayed as the strictest moralists of their time and the most ruthless preservers of Victorian morality.

But a new time would come. The article in the *Dictionary of Swedish National Biography (SBL)*, in any case, ends: 'Anna Hierta-Retzius' efforts have been concealed or greatly downplayed in several works where they should have had a greater place.'

The publications that depict the development of the workhouses, not least the two model collections, can possibly be criticised for not harmonising with its intent and content. Most likely, it was Gustaf Retzius who was behind the exclusive design, with its lavish imagery and printing, and its additionally exquisite bindings by Alfred Lundin's book-bindingery, that is the same high level as in the professor's own works on the brain, the nervous system, the auditory organs, and the characteristics of sperm, intended to enchant the international research community.

The volume states that the text is printed by Centraltryckeriet and the plates are 'arranged' by Chr. Westphal (the photographer born in Germany in 1860 who ran a studio in Stockholm in 1881–1911), but there is no information about who printed the plates.

A COLLECTION OF PENCILS.

19.

FABER-CASTELL: Hexagonal store display for pencils in painted wood, base of hardwood, presumably from around 1905 when the company launched a dark green pencil with the brand *Turnier der Bleistiftritter* [=Tournament of the pencil knights] (later pencils). Height 165 cm, diameter 25 cm.

£3,500

20.

FABER, Johann: *Blyertspennor och huru de tillverkas. Historisk afhandling om blyertspennan jemte beskrifning af metoden för dess fabrikation* [=Pencils and how they are made: Historical treatise on the pencil alongside a description of the method for their production]. Nürnberg: Bleistiftfabrik Joh. Faber, [1896] (year estimated from the foreword). Oblong octavo. Sewn as issued in the original printed wrappers with cloth spine; pp. (2) frontispiece + 43 (last page printed on inside wrapper). Illustrated throughout. Two chromolithographed plates illustrating pencils. Promotion brochure in Swedish, presumably printed simultaneously with a German original. Laid in: a loose folding chromolithographed broadsheet advertising new pencils in the assortment.

£275

THE LONG (AND CURIOUS) 18TH-CENTURY SWEDEN.

21.

LÖWEGREN, Yngve: *Naturaliekabinett i Sverige under 1700-talet. Ett bidrag till zoologiens historia* [=Curiosity cabinets in Sweden during the 18th century: A contribution to the history of zoology]. Uppsala & Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1952. (Lychnos-biblioteket 13). Octavo. Green calf-backed boards by Johanna Røjgård, top-edge sprinkled black. Original printed wrappers bound in; some illustrations in black-and-white; pp. 407 + (1) blank. In a custom made slipcase, interior dressed in felt. Provenance: entomologist Kjell Ehnбом, friend of Löwegren since university. Laid in – the printed nailing leaf with information on the thesis; an envelope addressed to Ehnбом with a printed

invitation card to the graduation dinner at Grand Hotel in Lund on 26 May 1952; a copy of the printed graduation dinner menu (leaflet, with a late eighteenth-century illustration of the Grill collection at Söderfors; a clipping of the appreciative review of the book by the professor Carl Skottsberg in GHT, on 27 September 1952.

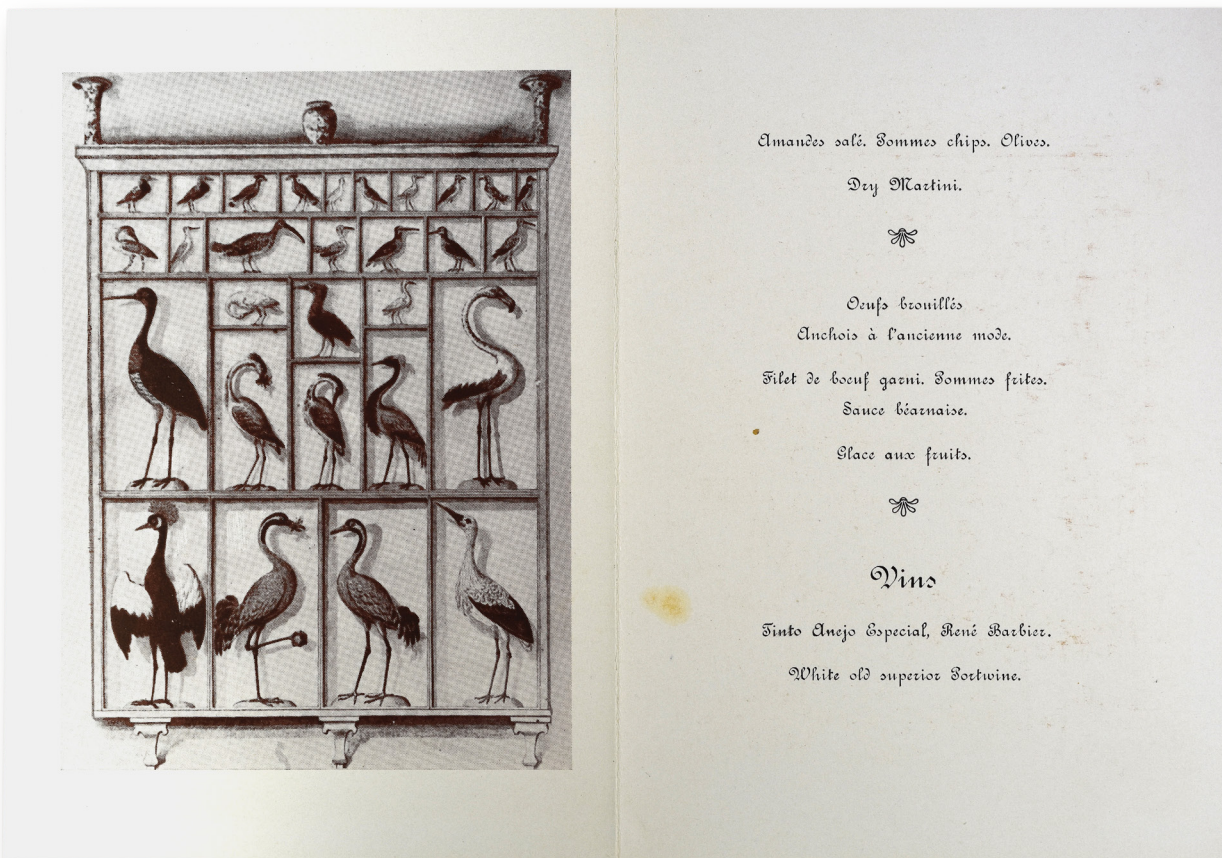
£250

After ten years as a teaching assistant at the Institution of Zoology in Lund and his licentiate degree 1936, Yngve Löwegren (1899–1991) worked as a high-school teacher for two decades. That did not stop him from simultaneously writing groundbreaking works such as *Biologisk teknik* (1939),

about embalming and conservation through the ages, and *Naturaliekabinett i Sverige under 1700-talet. Ett bidrag till zoologiens historia*. With the latter, he defended his doctoral thesis in 1952. Three years on he became an associate professor in the history of zoology.

In the preface to his 1952 thesis he points out the lack of reference works on the subject. Having extensively reviewed museum archives, examined letters between the great scientists of the time, and studied the collections left behind, Löwegren goes on to describe the origin, history, and cultural significance of collecting natural history objects in the eighteenth century. His emphasis is on the scientific collections, not least the academies' in Lund and Uppsala.

What ignites the imagination about Yngve Löwegren's graduation dinner is the origin of the scrambled eggs, which, according to the menu, was served for hors-d'oeuvre.

But the collecting craze of royalties is also treated: Adolph Frederick and Louisa Ulrika's interest was intense. Private collectors are also given space, such as Kilian Stobaeus in Lund, father and son Bromelius in Gothenburg, and Charles de Geer of Leufsta.

During the beginning of the eighteenth century, there were relatively few collections in the north compared to the European continent. After the Protestant Reformation, Sweden was a low-water mark in terms of culture and education, and rich and knowledgeable princes were scarce. It was in that context Linnaeus stepped in. His eagerness to classify nature, together with his dispatch of disciples to all corners of the globe to bring home new species, paved the way for a new interest in both Utility and *Paradoxa*. Collecting gained status.

WHAT WE LOST IN THE 20TH CENTURY.

22.

IDEM: *Naturaliesamlingar och naturhistorisk undervisning vid läroverken* [=Natural history collections and natural history teaching at the Swedish grammar schools]. (Årsböcker i svensk undervisningshistoria 132) [=Yearbooks in Swedish educational history 132]. Stockholm: Föreningen för svensk undervisningshistoria, 1974. Octavo; sewn as issued in the original printed wrappers. Some illustrations in black-and-white. *Scarce*.

£75

Half a century ago, without exception, Swedish grammar schools still had a room of teaching props. As sacred as it was dusty, the space was usually inhabited by a flock of stuffed birds and an orrery. A number of schools had more substantial natural history collections, built up through donations or state funds. Some of these collections had a history of one hundred and fifty years and, in many cases, they had a significant scientific, cultural, and historic value. But when the state grammar schools were municipalised, in 1966, the collections were, too. The municipalities found it difficult, or lacked interest, in looking after the collections and several schools were forced to completely or partially destroy them; their history and composition is generally unknown. The Swedish Museum of Natural History noticed the devastation, started an inventory, and commissioned Yngve Löwegren to visit the schools and compile a history.

The oldest grammar school museums were found in the diocesan cities (Uppsala, Linköping, Skara, Strängnäs, Västerås, Växjö, Lund, Gothenburg, Karlstad, Härnösand, Luleå, Visby, and Stockholm). The museums had their

origin in the herbariums, and rare and curious natural objects that were often included with the books that were handed over to the chapter libraries. Eventually, the ethnographic and natural history objects were transferred to the grammar schools and there formed the basis of their collections. For a long time, the schools received all kinds of curiosities and rarities, since the libraries were no longer considered the right place for such things. Even if some school collections, in their arrangement of Löwegren's inventory, still, to some extent, resembled the old curiosity cabinets, hardly any of them remained. In the new, modern school buildings much of the old collections were thrown away or in some cases, transferred to cultural history museums.

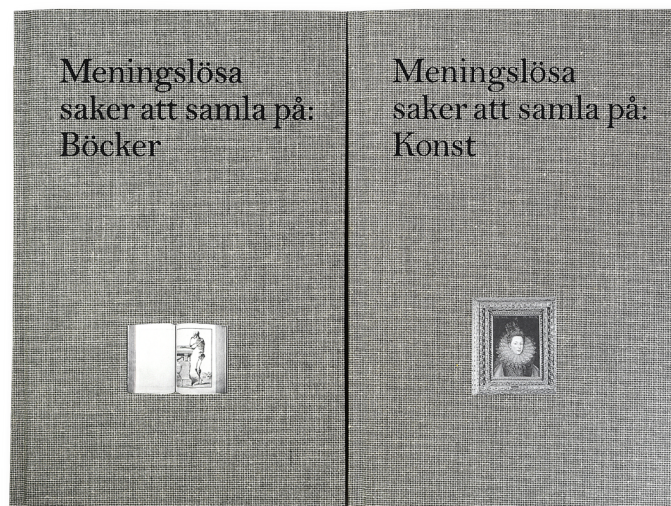
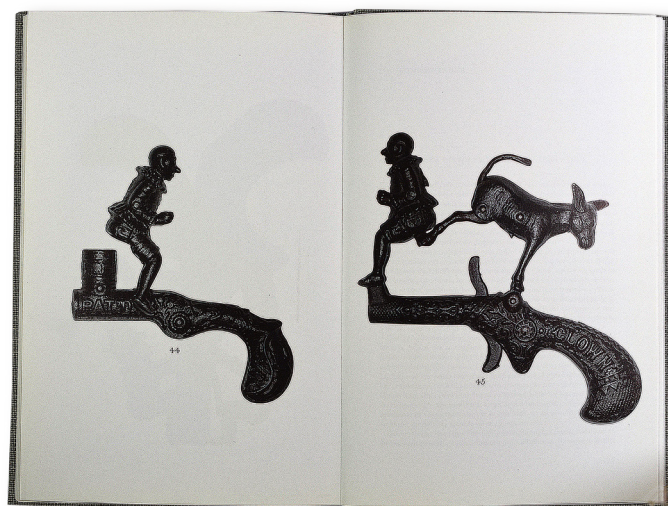
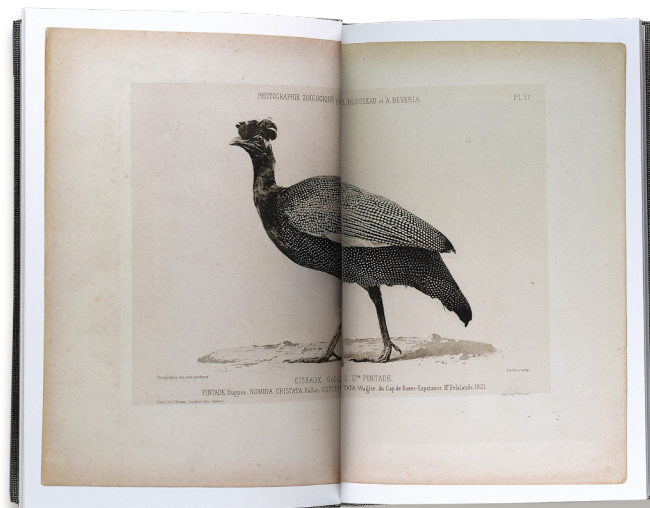
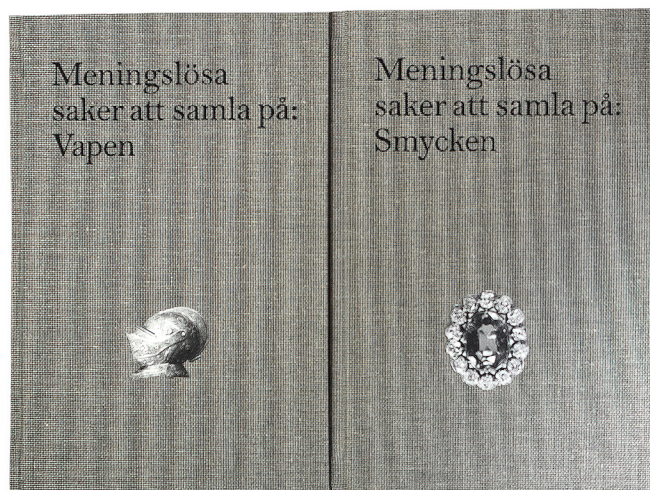
The collections covered in the book offered here belonged to the oldest ones. The rest of the 134 school collections, whose origin and content were investigated, were described in a supplementary unpublished report. Yngve Löwegren's foreword ends in minor: 'That my book became an epitaph for a gone period in the history of our teaching system is unfortunately unavoidable.'

STARTING A COLLECTION (II).

23.

'*Cartes pour apprendre la géographie.*' Thirteen (of fourteen) engraved, tinted cards in French on how to better understand the geography of Sweden. Paris: Jean-Baptiste Mitoire, 1751. 84 x 61 mm, white backs; designed by Delaistre, engineer to the king and H.S.H. the Prince of Conti; engraved by Nicolas Jean-Baptiste de Poilly. Each country included fourteen cards: a geographical map (lacks here),

three heads embodying three major cities, ten cards of which one offers the coat of arms of the country and a presentation text, nine represent smaller cities. Denmark, Norway, Prussia, and Sweden make up one part of the game with fifty-six cards. The complete game, with all countries and kingdoms, comprised 1,008 cards.

£150

blank; 87 + (1) blank; 86, last leaf blank; 91 + (1) blank. Full-page illustrations on coated paper within pagination. Produced by Happy F&B. Photography by Jäger Arén. Edition of 999 numbered copies. With the later issued errata folder including an adhesive page (p. 32) to be inserted into the third volume. The editor/author's copies (not numbered) with 'Ex. auctoris' in pencil on title pages.

£150

DISCONTINUED BY THE LEHMAN BROTHERS.

24.

[ERIK PENSER] *Meningslösa saker att samla på. Råd och erfarenheter förmedlade av Erik Penser Fondkommission I–IV* [=Meaningless things to collect: Advice and experiences provided by Erik Penser Stockbrokers]. I. *Books*, II. *Weapons*, III. *Art*, IV. *Jewelry* (all published). Stockholm: Erik Penser Fondkommission, 2007–09 (Erik Penser Bankaktiebolag, vol. 3–4). Octavo. Publisher's cloth with mounted illustration on upper covers; pp. 91 + (1)

At the end of the nineteen-sixties Erik Penser and his friend Tomas Fischer revolutionised the trading of shares on the Stockholm stock exchange. In the eighties Penser was considered Sweden's main financier. In 1994, he started a fund commission and in the office in central Stockholm, he decorated the meeting room walls with his own collections of old share certificates, stamps, LP records, movie posters . . . The collections were characterised more by *Joy* than by *Quality*.

When CEO Peter Melbi hired the design agency Happy in Gothenburg in 2007 to market the company, it was proposed that a series of books, with the same twinkle in the eye as that of the company owner, would be sent out to prospective customers.

All four books in the series begin with a quote from Penser: 'Let others collect meaningful things for you, such as money. That saves you time and money to collect meaningless things, such as art.' The first book is dedicated to the collecting of books, particularly those on ornithology (the art director was an advanced bird watcher). Many of the fifty-six books that are presented were photographed at the Stockholm University Library's Rare Collections, that is to say treasures that have been deposited by the Royal Swedish Academy of Sciences, like Schlegel's *Traité de fauconnerie* (1844–53). But also more modern bird books are shown in the book, such as the first Swedish issue of *Donald Duck and Friends* (1941), not to mention the *Field Guide to Birds of the West Indies* by James Bond (see items 26–32).

The second book is dedicated to the collecting of weapons. The editors had located one of the world's finest collections of American cast iron cap guns from 1865 to 1920 with a private

collector in New Jersey. The third book, concerning the collecting of art, focused on photography, specifically ferro-types of people turning their backs to the photographer. Steven Kasher Gallery in New York assisted with examples. The fourth book, about the collecting of jewellery, showed hair jewellery from the province of Dalarna selected from three collections: Emma Zorn's collection at the Anders Zorn Museum in Mora, the Våmhus local heritage society's collection, and the hair jewellery designer Joanna Svensson's collection in Våmhus. All of the books were written by the founder of Wunderkammer Ltd Pension Fund.

A fifth book, about the collecting of antiquities, was planned but the aftermath of the 2008 stock market crash forced the board to put an end to the excesses. The exclusive, parallel published customer magazine centred on collecting continued to be published for another two years.

COLLECTING IN A HALINITROPYBOLIAN WAY.

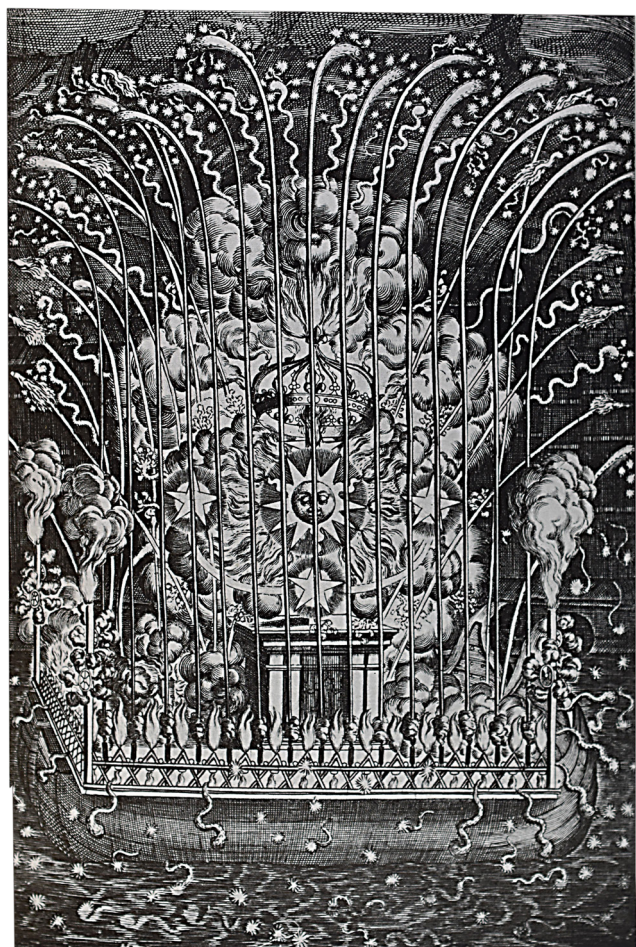
25.

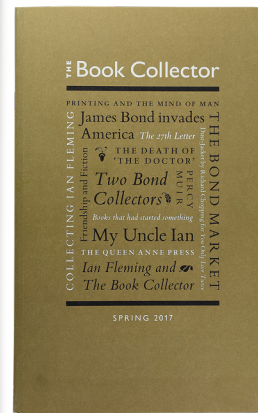
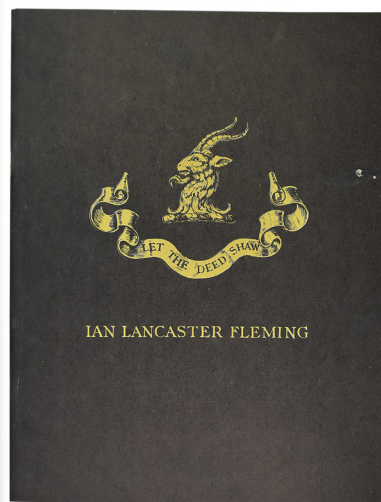
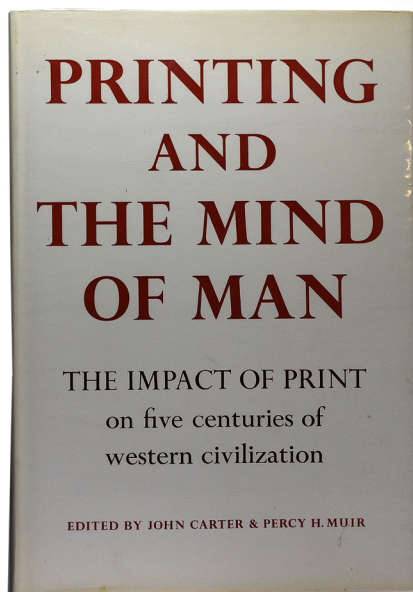
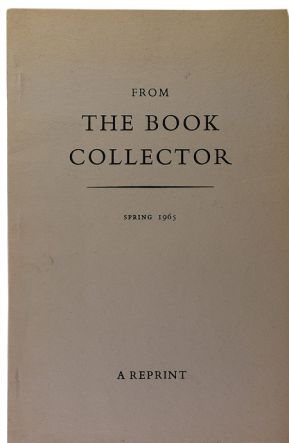
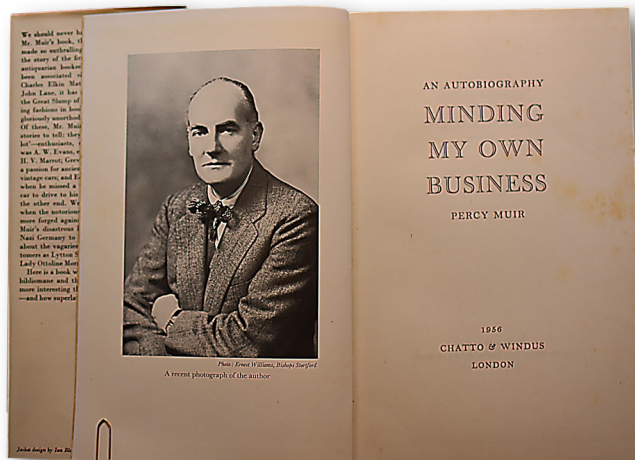
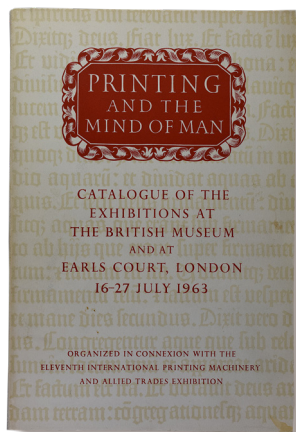
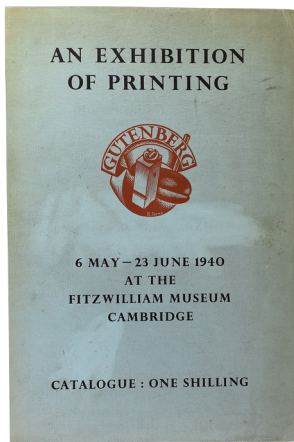
HODGKIN, John Eliot: *Rariora. Being notes of some of the printed books, manuscripts, historical documents, medals, engravings, pottery, etc. etc.* Sampson Low, Marston, 1900–02. In three volumes. Quarto. Publisher's cloth (soiled), edges untrimmed, top edges gilt, printed on heavy paper; pp. [2] + xix + [1] blank + 124; [10] + iv + 297 + [3] blank; [2] + xiv + 161 + [1] blank + viii + 92 + 11 + [1] blank]. With numerous tissue guarded plates on coated paper, a few in colour, illustrations in the text.

£125

John Eliot Hodgkin's (1829–1912) privately printed and illustrated *catalogue raisonne* of his remarkable collection contains books, prints, broadsides, early newspapers, manuscripts, papal indulgences, English historical medals and lead tokens, scientific instruments, tobacco and watch papers, typography, portable dials, old English pottery, cameos and intaglios, and other antiques and ephemera. Hodgkin was of Quaker ancestry (his mother was the daughter of Luke Howard, the father of English meteorology) and in 1875 he established a successful business (the Pulsometer Engineering Company) that manufactured steam pumps. He achieved a considerable reputation for his antiquarian interests and was a Fellow of the Society of Antiquaries. After his death, much of his vast collection was auctioned at Sotheby's, in 1914.

The second part of the third volume (92 pages with detailed index) describes and illustrates early books and prints on fireworks including a number of titles on artillery.

PRINTING AND THE MIND OF IAN FLEMING.

26.

[PRINTING AND THE MIND OF MAN] *An Exhibition of Printing 6 May to 23 June 1940 at the Fitzwilliam Museum.* Cambridge University Press, 1940. Second impression. Octavo. Contemporary cloth with original printed wrappers bound in; pp. xii + 136 + (6) ads + (2) blank. Owner inscription to inside front wrapper of 'Audsrey Walker Edinburgh', possibly the accomplished textile artist (1928–2020). *Rare.*

£275

The exhibition was dedicated to the five hundredth anniversary of Gutenberg's invention of the printing press and has been characterised as 'an act of resistance' due to the ongoing war. The prospectus was sent out as late as March of 1940. Because of feared bombings over London, the exhibition was staged in Cambridge. But only ten days after the opening, on 16 May, it was found safest to close the gates. The catalogue

arrived from the printer in June. A second printing was added a month later, so that those who helped with the exhibition would receive a copy, according to a note in the catalogue. Jeremy Norman provides an account of the exhibition at *HistoryofScience.com*:

Like the later *Printing & the Mind of Man* exhibition [1963], the Fitzwilliam exhibition devoted much of its space to examples of printing, printing technology as well as landmarks in the history of thought. The first 125 items exhibited were books of the PMM type; items 126–164 were examples of the progress of newspapers; items 165–240 covered the development of music printing; items 241–400 included playbills and election notices. The balance of the 640 items were primarily examples of printing technique and typography, although certain relatively recent and influential books appeared as items 579–641 at the end of the exhibit.

Twenty-four of the books came from Ian Fleming's collection.

27.

CARTER, JOHN (ed): *Printing and the Mind of Man: Catalogue of a display of printing mechanisms and printed materials, arranged to illustrate the history of Western civilization and the means of the multiplication of literary texts since the XV century, assembled at the*

British Museum and at Earls Court, London, 16–27 July, 1963. London: F.W. Bridges, Association of British Manufacturers of Printers' Machinery, 1963. Octavo. Sewn as issued in original printed stiff wrappers; pp. 125 + 61. Twenty-six plates.

£75

Forty-four of the books came from Ian Fleming's collection.

28.

MUIR, Percy: *Minding My Own Business. An autobiography.* London: Chatto & Windus, 1956. First edition. Octavo. Publisher's cloth in not price-clipped, very fine dust jacket; pp. (8) + 224. Six photographic plates on coated paper. Inscribed by Muir: 'For dear Old Carl, who was my first real customer when I started at Davies St. in 1924. Such a long friendship & a valued one. Percy 1956.'

£250

Percy Muir (1894–1979) was one of the twentieth century's most important figures in the antiquarian book trade. He co-founded *The Book Collector*, contributed to the *Printing and the Mind of Man* exhibition, was chairman of ILAB, wrote important reference books, and mentored Ian Fleming and his significant collection of a type of antiquarian books which no one previously cared about. His memoirs are written in exquisite prose and focus on his time at Elkin Matthews.

29.

MUIR, Percy Horace: *Ian Fleming: A Personal Memoir.* Offprint of *The Book Collector*. Volume 14, Number 1. London: The Shenval Press, 1965. Octavo. Stapled as issued in original stiff wrappers; pp. (1) blank + 24–33 + (1) blank. With printed text on upper cover: FROM THE BOOK COLLECTOR. SPRING 1965. A REPRINT. Index to the whole issue on back cover. Inscribed on first blank: 'Dear Raymond, Thought you might like to have this – one of 25 copies. Percy' (the recipient might be Muir's friend, essayist and critic Raymond Mortimer).

£450

Percy Muir was working at Dulau & Co on Bond Street in London in 1929 when a young Ian Fleming (1908–1964) came in from the street and asked about a book in the window, D.H. Lawrence's latest book, *Pansies*. They discussed literature

and the dramatic rise in value of modern first editions and became friends. Fleming was studying at a private school in Austria at this time and did some stock trading.

When Muir later began working at Elkin Matthews, and Fleming at the Reuters news agency, he became a mentor in the world of books to the latter, who in 1935 gave him £250 and the commission to create a collection of antiquarian books 'that had started something', that is, epoch-making books in the history of ideas of western civilisation – and preferably published after 1800. Typical subjects: penicillin, golf, bridge, communism, scouting, television . . . At this time, it equalled books that no one was particularly interested in and priced accordingly. For example, Muir was able to acquire a first edition of Darwin's *On the Origin of Species* for £25 and Freud's *Die Traumdeutung* for £8 for Fleming.

Muir was as pleased to bring together significant books for Fleming's collection as he was annoyed that Fleming wasted money on Solander boxes to store the books in. The boxes were in black buckram with Fleming's family crest and had different coloured title labels depending on the category of the book. Muir did not think they looked particularly good on the shelf either.

30.

CARTER, John and MUIR, Percy Horace (eds.): *Printing and the Mind of Man: A descriptive catalogue illustrating the impact of print on the evolution of western civilization during five centuries. Compiled and edited by John Carter & Percy H. Muir, assisted by Nicolas Barker, H.A. Feisenberger, Howard Nixon and S.H. Steinberg. With an introductory essay by Denys Hay.* London: Cambridge University Press for Cassell, 1967. Small folio. Publisher's rust cloth with dust jacket; pp. xxxvi + 280. Double title page engraved by Reynolds Stone and printed in reddish-brown. Some facsimiles of title pages in the text. A very fine copy.

£200

The book was not published until four years after the exhibition but helped make *Printing and the Mind of Man* a household name – and a collector's area for people with money. (Collecting PMM today requires resources equal to the GDP of a small country.)

31.

THE LILLY LIBRARY: *The Ian Fleming Collection of 19th–20th Century Source Material concerning western civilization together with the originals of the James Bond 007 tales.* Edited by David A. Randall.

Bloomington: The Lilly Library, Indiana University, 1971. Octavo. Stapled as issued in original printed stiff wrappers; pp. (4) + 3–53 + (1) blank. Sixteen full-page photographic plates within pagination.

£225

Ian Fleming was tired of his unique book collection already in the nineteen-fifties. The collection was in a warehouse and no new acquisitions were made. Fleming had considered selling it but demanded four times what Percy Muir estimated it was worth – as a veteran stock trader, Fleming wanted to make a proper profit. On the other hand, he didn't need the money after the success of James Bond.

Already as newly appointed director of the Lilly Library at Indiana University in 1956, David A. Randall, former director of the publisher Scribner's antiquarian bookshop in New York (where he was responsible for the sale of two Gutenberg Bibles, among other things), began to process Fleming about acquiring the collection. But it didn't happen as Fleming couldn't locate the catalogue 'which was somewhere at the bottom of the books in the warehouse'.

When Fleming passed away in 1964, Randall persuaded his widow to sell the collection and in 1970 the purchase went through. The following year, the library arranged an exhibition of the collection (and the manuscripts of the 007 books included in the deal) and the present catalogue was printed, today perhaps more sought after by James Bond collectors than collectors of rare books in the history of ideas. (All rounds in the acquisition are reported by Joel Silver, director of the Lilly Library since 2013, in the item below.)

32.

FERGUSON, James (ed): 'Ian Fleming and Book Collecting' in a special issue of *The Book Collector*; Volume 66, Number 1. Consultant editor: Nicolas Barker. London: The Collector Limited, Spring 2017. Octavo. Sewn as issued in original printed wrappers; pp. 288. Profusely illustrated in black-and-white and colour. Inscribed by Fergus Fleming and James Fleming to the founder of Wunderkammer Ltd Pension Fund. Laid in: a handwritten greeting card from Sheila Markham, who contributed with an interview with two James Bond collectors.

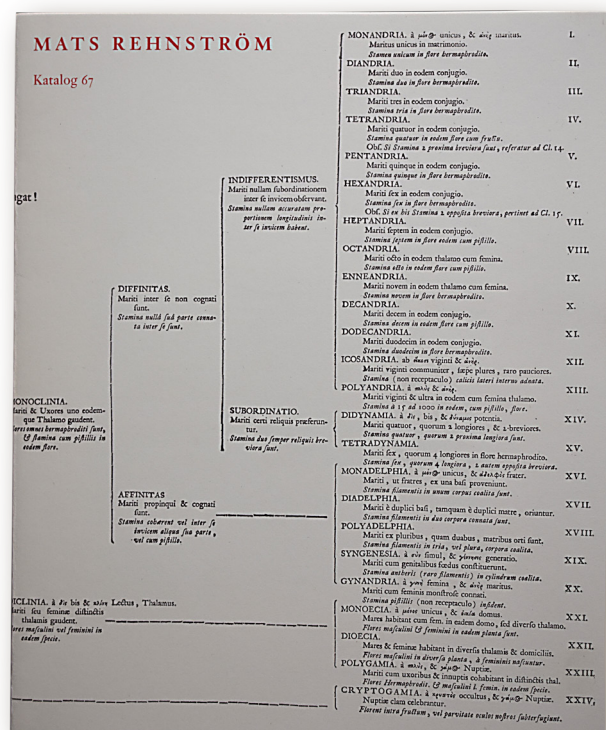
£75

Ian Fleming was the publisher of *The Book Collector* from its inception in 1952 and was its principal shareholder from 1955 until his death. After five decades at the helm, Nicolas Barker sold his interest in the magazine to James Fleming, nephew of the man who launched it. To celebrate its sixty-

fifth anniversary in 2017, the spring issue was dedicated to the memory of Ian Fleming. Examples of articles: 'My Uncle Ian' by James Fleming; 'Ian Fleming and The Book Collector' by Fergus Fleming; 'Books That Had Started Something: Ian Fleming's book collection' by Joel Silver; 'The Death of "The Doctor": Ian Fleming intervenes' by James Fergusson; 'Percy Muir: Ian Fleming's Bookseller' by Nicolas Barker; 'Collecting Ian Fleming: The making of a bibliography' by Jon Gilbert.

GOD CREATED, LINNAEUS ORGANISED (WITH A LITTLE HELP FROM JOACHIM JUNG, CASPAR BAUHIN, AND TOURNEFORT).

Systema Naturae is considered one of the most important works in the history of science. An unknown Swedish vicar's son, twenty-eight years old, created a system for pedagogical naming and arranging nature into distinct levels and hierarchies. Like Isaac Newton, he stood on the shoulders of giants, but the system's simplicity and consistency were obvious compared to its predecessors. As Linnaeus sent out his disciples across the world, knowledge of previously unknown species flowed back to Uppsala. The ensuing editions of the work were smaller in size but had more pages. The first edition, printed in Leiden in 1735, was a seven-leaves folio and the last edition during his lifetime, the twelfth, published in 1766–68, was over 2,500 pages in three octavo volumes. The tenth edition is usually considered the most important, not only because Linnaeus moved the whales from the fishes to the mammals but also because the binominal nomenclature in botany began to be used for animals and minerals. But name the collector who would choose the tenth edition over the first.

FIRST EDITION OF SYSTEMA NATURAE.

33.

ANTIQUARIAT MATS REHNSTRÖM: *Katalog 67: Systema naturæ 1735*. Stockholm, 2007. Square octavo. Stapled as issued in original printed stiff wrappers; pp. 16. Text by Mats Rehnström and Carl Ehrencrona. Illustrated with photographs, portrait of Linnaeus in Sami dress printed on inside rear cover. In the original envelope (seal flap missing) with the PARADOXA excerpt from *Systema Naturae* printed on front, addressed to the founder of Wunderkammer Ltd Pension Fund.

£75

According to the introduction written by Mats Rehnström, the doyen of the Swedish rare book trade, he has handled three copies of *Systema Naturae*, two in his own firm. There are about forty-five known copies in the world, mostly in institutional holdings – he refers to the census made by Ove Hagelin (the doyen emeritus of the Swedish rare book trade, see item 35 and 40).

The copy, bound in marbled boards, came ‘from abroad’. It belongs to the edition printed on both sides of the folio sheets, thus with seven leaves in all (last page blank). A variant edition printed on one side only was meant for wall display (see item 37).

The catalogue contains a learned recapitulation of the publishing history of *Systema Naturae* and photographs in black-and-white adorn every page of the copy for sale. The book was sold to a private collector. Price: £250,000.

SECOND EDITION OF SYSTEMA NATURAE.

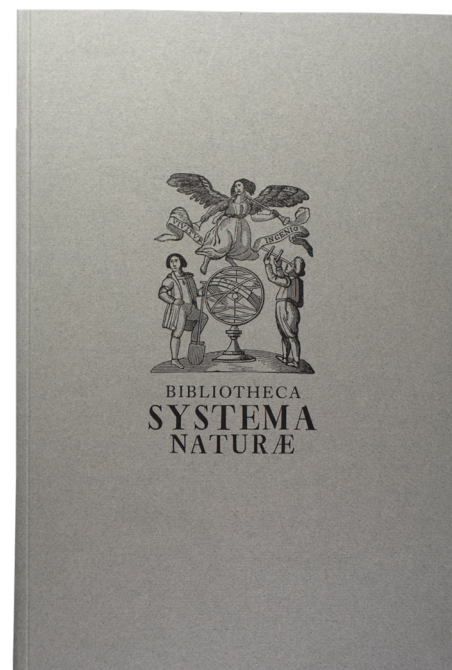
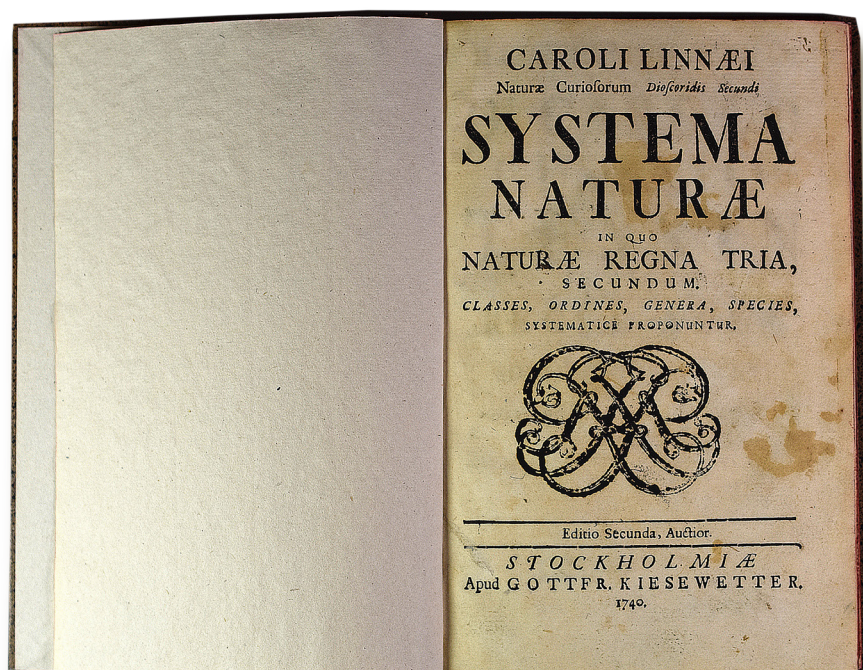
34.

LINNAEUS, Carl: *Systema Naturæ in quo naturæ regna tria, secundum. Classes, ordines, genera, species, systematice proponuntur*. Stockholm, Gottfr. Kiese-wetter, 1740. Second edition. Octavo. Sprinkled boards, red edges; pp. (4) + 80. Title with publisher’s monogram, soiled. Second edition of *Fundamenta Botanica*, issued simultaneously and usually bound together, not present.

£1,200

The second edition, five years after the first, was published the year before Linnaeus was appointed professor of botany at Uppsala. One of the clues to the appointment can be traced in the dedication leaf to Count Carl Gustaf Tessin, politician, art collector, and at the time ambassador in Paris. In a letter dated April of 1740 the shiftily Linnaeus first tells Tessin that he is going to dedicate the new edition of *Systema Naturae* to him – and in the next paragraph asks him to write a letter of recommendation to Count Gyllenborg, the university chancellor, before the upcoming professorial appointment . . .

Three variants of the title page exist. Besides the above with the publisher’s monogram, there is one without a vignette and one with an engraved vignette, depicting a large flowering garden with beds in impeccably straight rows. It does not necessarily present the university garden in Uppsala as it were but a utopian vision: not until the year after, in 1741, as newly appointed professor, Linnaeus started to recreate the garden to make it more up to date with the strict grid on which he had assembled his system.

SYSTEMA NATURAE ACCORDING TO BOSTON CONSULTING GROUP.

35.

[OVE HAGELIN] *Bibliotheca Systema Naturae. Prospectus for a museum of rare books in science, medicine & natural history.* Stockholm, 2001. Octavo. Sewn as issued in original printed wrappers; pp. 48. Full-page illustrations of important, legendary books. Inscribed by Ove Hagelin to the founder of Wunderkammer Ltd Pension Fund, stating this copy to be 'No. 1' of a limited edition. Together with an appendix: 'Financing', pp. 8, issued simultaneously.

£100

Linnaeus's own copy of *Systema Naturae* can be found at the Hagströmer Library in Stockholm, a merger of the collections from the Karolinska Institute, The Swedish Medical Society, and Swedish Pharmaceutical Society, and others through an initiative by Ove Hagelin. And today one of the world's notable medical history libraries, all thanks to Hagelin's tireless work over three decades.

Over time Hagelin began thinking about founding a book museum in Stockholm, not only focused on medicine but also on science and natural history. The institution was planned to incorporate magnificent collections in Sweden. The name was a given.

A book-collecting CEO of one of Swedish business life's large industrial groups made Boston Consulting Group understand that they were more than welcome to repay ten years of heavy management consulting assignments by taking on the prominent plans, investigating and formulating the conditions and the finances of the project that were required for the business. (The text about the imagined soul of the *Bibliotheca Systema Naturae* was obviously written by Hagelin.) The boys at BCG knew little about old books, but that was not why the project failed.

THE SYSTEM OF NATURE ACCORDING TO A LINNAEUS EPIGONE.

36.

[PROSPECTUS] HAHN, Jörgen: *Musæum Naturæ.* Hamburg, 1748. Folio (47,8 x 29,8 cm). On fine paper; pp. (4). One large and one small vignette, drawn by Hahn and engraved by Christian Fritsch. Olof Selling's copy with his signature in pencil on the first page, dated 1934. Folded, soiled, weak folds. *Extremely rare.*

Together with:

SELLING, Olof: 'Doktor Jörgen Hahns 'Musæum Naturæ'. Ett stort anlagt verk som aldrig utkom" [=Doctor Jörgen Hahn's 'Musæum Naturæ'. A large, planned work that was never published]. Offprint of *Svenska Linnésällskapets Årsskrift* [=Yearbook of the Swedish Linnaeus Society]. Uppsala, 1938. Octavo. Stapled as issued in original printed wrappers; pp. 63–80. Dampstained throughout.

[SOLD]

In 1748 the secretary of the Royal Swedish Academy of Sciences, Pehr Elvius, received a letter which was accompanied by a folio prospectus for a gigantic natural history work. The letter was written by a doctor in Hamburg, G. Hannaeus, who turned out to be the Dane Jörgen Hahn. 'Dear Mr. Secretary! The work will be highly agreeable to all true connoisseurs and lovers of natural history, and has already met with the full approval of all to whom it has been sent . . .' Hahn claimed to be a member of a society that had taken as its task to publish *Museum Naturae* that would carefully depict and describe all the earth's natural creatures – but without any ranking order.

Elvius sent the prospectus to Linnaeus, who did not need long to form an opinion about the work in question. He answered (in short):

I desire to see if he can describe a single four-footed beast, yea a single dog; but I am as sure that he cannot, as I know that no one has done it for him. I see in the prospectus that the author read my speech at the Royal Academy of Sciences. He states that he wrote two letters to me, but I have not received these. I keep the prospectus in the cabinet of curiosities as an admirable monster.

Hahn began the prospectus with a long, somewhat fussy, consideration of the expediency in nature:

If I go with my contemplation from the outermost periphery of the sky to the center of the earth and repeat this according to length and breadth, I find everything so precisely calculated, so carefully measured, so artificial composed and so wonderfully connected, that nothing seems to have been created and made for itself and only for its own sake, but every bit for the sake of the other. . .

And it was probably here that Linnaeus discovered that Hahn had copied parts of his *Tal om märkvärdigheter uti insecterna* ('Speech on the remarkable merits of insects') which Linnaeus had given in the Royal Academy of Sciences at the closing of the presidium on 3 October 1739.

Museum Naturae was never published. Olof Selling had discovered Linnaeus's letter to Elvius in the first volume of

Olof Selvig
9/6-59

L. B. S.

o oft ich den unerschöpflichen Reichthum göttlicher Güte in dem schönen Bau der Welt, entweder nach dem ganzen Zusammenhange, oder nach den besondern Abtheilungen, ansehe und betrachte; so oft empfinde mein Geist ein so innigliches Vergnügen, entweder an der wunderbaren Ordnung und weisen Einrichtung des grossen Werkmeisters, oder an der Vollkommenheit, Schönheit und Nützbarkeit der Werke, daß es mir an kräftigen Ausdrücken fehlt, die Ehrfurchts-volle Nürungen meines Gemüthes zu entdecken: und wann ich vom Größesten bis aufs Kleinste komme, vom Höchsten bis aufs Niedrigste, erblicke ich allenthalben so viele Mannigfaltigkeiten von Weisheit, Liebe und Vorsorge des Schöpfers, von Kräften, Wirkungen und Eigenschaften der Geschöpfe, so daß mein geringer Verstand zuletzt nicht mehr vermögend ist solches zu fassen; sondern sich genöthiget siehet, alles mehr zu bewundern, als zu ergründen, und mehr zu erheben, als zu begreifen.

Gehe ich mit meiner Betrachtung von dem aller äussersten Umfange des Himmels, bis zum Mittelpunct der Erden, und wiederhole dieses nach der Länge und Breite, finde ich alles so genau ausgerechnet, so sorgfältig abgemessen, so künstlich zusammen gesetzt, und so wunderbarlich mit einander verbunden, so daß nichts für sich und allein um selbst willen, sondern ein jegliches Stück um des andern willen erschaffen und gemacht zu seyn scheint.

Die Lichter des Himmels haben ihren hellen Schein bekommen, um uns desselben theilhaftig zu machen, und dadurch Abwechslungen, Zeiten, Tage und Jahre zu geben. Die Sonne erhebet die Dunst aus dem Meere, um solche zu lüthern, und der Wind treibet sie hin, wo es nöthig thut, und verwandelt sie bald in Regen, bald in Thau, um alle dürftige Pflanzen und Thiere damit zu erquickn. Der Schnee machet das Erdreich fruchtbar, und der Frost lücker: auf daß die darauf folgende Frühlings-Wärme desto besser darin wirken, und desto häufiger Gras und Kraut hervor bringen möge. Die größten Steine sind den feinsten Metallen die rubigste Herberge; ohne welche diese zu ihrem Wachsthum und Reife sonst nicht leicht gelangen würden. Das unsichere Meer versattet den schlüpfrigen Fischen die sicherste Wohnung, so daß wenn sie allda verblieben, sie uns nicht einmal zu Gesichte kämen: nun aber müssen sie, auf Anordnung des Schöpfers, sich zu gewissen Zeiten aus den tiefen Gründen, in die untiefe Riffe-Häuten-weise begeben, und von einer Klüften zur andern ziehen, auf daß sie von den Vögeln, Thieren und Menschen mögen gefangen und verzehret werden. Da die Erde selbst bringet aus ihrem fruchtbaren Schoosse einen so grossen Vorrath von Gewächsen und Früchten hervor, nicht zu ihrem Nutzen, sondern daß alle lebendige Thiere ihren Hunger füllen mögen. Die Elephanten, Cameele, Pferde und Esel, müssen ihren starken Rücken zur Fortbringung der schwersten Lasten willig hergeben; Die Rennthiere ihren Hals unter dem Joche beugen, und die Ochsen den Pflug ziehen: da doch selbige das wenigste von ihrer Arbeit genießen, und sich mit dem schlechtesten Futter bedienen müssen. Der Nutzen, den wir von den Hunden haben, ist so groß, als ihre Arten mannigfaltig sind: Einige derselben dienen uns ganze Tage auf der Jagd; andere durch ihre Wachsamkeit in den Häusern auch bey der Nacht. Die Klage

vertraget

Fries' *Letters by and to Linnaeus* (1907) and searched for the prospectus at the Royal Library, at the Royal Academy of Sciences's library in Stockholm, and at the university libraries in Uppsala and Lund, but could not find one. He managed to acquire the extant copy in 1934, according to the pencil note on the first page. The fate of the copy that Elvius sent to Linnaeus, which the latter kept in his cabinet of curiosities, is unknown.

Olof Selling (1917–2012) was a Swedish paleobotanist. He carried out scientific investigations in Hawaii in 1938 and ten years later, he presented a doctoral thesis on the paleobotany of Hawaii. He was active at the National Museum of Natural History in Stockholm in 1945–66 (from 1951 as a professor) where he became the main character in the so-called Selling affair.

To remove Selling from his position as head of the paleobotanical section, the Royal Swedish Academy of Sciences, with the help of a psychiatrist, tried to have him declared insane with the diagnosis of *paranoia querulans*, without any reasonable grounds. One of the Swedish legal scandals of the nineteen-fifties erupted. Selling was eventually convicted of misconduct and defamation, and the attorney general was forced to resign.

Olof Selling's opponents were provoked by the view of nature that he and the Uppsala school advocated, in which the whole was considered greater than the parts. They sought an original state of nature, an underlying explanation and an order in existence, which they believed had its origin in a higher power. With the Selling affair, the conflict between the Uppsala school and the Darwinist Stockholm tradition reached its climax.

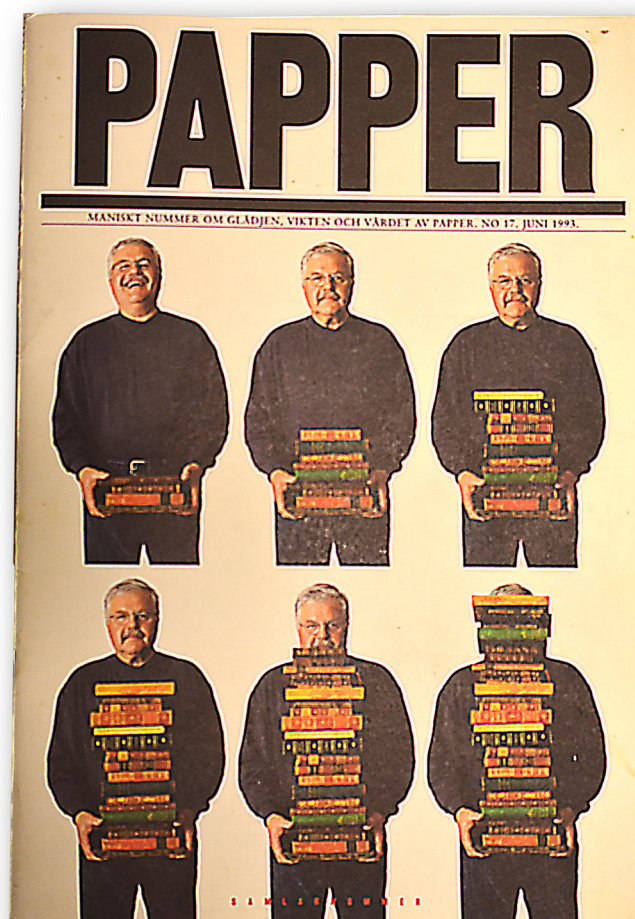
Jörgen Hahn (1705–1750) was raised in Odense and took his doctorate in medicine in Copenhagen after defending a thesis on 'Stoppel-Fieber' (malaria) under Georg Detharding. He then moved to Hamburg and became a garrison doctor.

THE MOST IMAGINATIVE SWEDISH LINNAEUS COLLECTOR.

37.

[CUSTOMER MAGAZINE] *Papper*. *Maniskt nummer om glädjen, vikten och värdet av papper. No 17. Samlar-nummer.* [=Paper: A manic issue about the joy, weight, and value of paper. Collector's issue.] Stockholm: Svenskt Papper, 1993. Octavo. Stapled as issued in original printed wrappers; pp. 1–16 + (7) + 18–34. Sumptuously illustrated including a centre-fold showing legendary posters. Art director: Lars Hall. Text by the founder of the Wunderkammer Ltd Pension Fund. *Scarce.*

£75

For three decades, Svenskt Papper was Sweden's leading paper wholesaler and popular with national advertising agencies because of the high creative level of printed advertising matter that presented the range, usually produced by the advertising agency Hall & Cederquist. The magazine *Papper* was particularly acclaimed and was published irregularly, usually with one or two themed issues per year. No. 17 was dedicated to *Collecting*, where paper often plays a key role. A large part of the issue was focused on Linnaeus because the quality of paper on which the issue was printed was the new, uncoated paper of 'Linné' (Linnaeus in Swedish) that was manufactured by the Lessebo paper mill in the province of Småland.

One of Sweden's foremost art directors ever, Torbjörn Lenskog, who ran his own agency, was portrayed on the cover and interviewed inside the magazine because he had built up one of the world's most notable Linnaeus collections of all time, or in any case the most irreverent and imaginative one. In the collection, which contained 4,987 items, there were masterpieces such as the *Hortus Cliffortianus* and all of Linnaeus's dissertations, but also cookie jars, bookmarks, bicycle pennants, and the Linnaeus pastry from Ofvandahl's pastry shop in Uppsala. But Lenskog never managed to acquire a copy of the *Systema Naturae*. At last he tired of Linnaeus and turned to collecting modern design (see fascicle 3 of catalogue 539). The Linnaeus collection was sold to Natural History Museum and Institute, Chiba in Japan.

The magazine *Papper* also has an article about the only copy of *Systema Naturae* that is printed on only one side of

the sheet that is known to have been on the market. Linnaeus himself preferred this variant because he could put it up on the wall and clearly visualise his amazing system.

The copy has an unlikely history: it was submitted to Sotheby's in London by an unknown sailor in London in the early nineteen fifties who disappeared; it eventually ended up with a Swedish collector, was stolen by the master thief Tumba-Tarzan on the same day that Sweden switched to right-hand traffic in 1967, was later sold at Christie's and bought by Bradley Martin – and is today supposed to be found somewhere in the Arab world.

MORE CHAOS (UNDER PREPARATION):
Catalogue 539. Part II: Rare and interesting books and ephemera on Portents, Doom, Deluge, Fire, Pestilence. Supplement: War.

ART, SCIENCE, AND EVERYDAY LIFE IN ONE GLORIOUS MESS.

38.
 [EXHIBITION CATALOGUE] *Kaos von Linné. En utställning om att organisera världen. Konst, vetenskap och vardag i en enda salig röra.* [=Chaos Linnaeus: An exhibition about organising the world]. Stockholm: Swedish Travelling Exhibitions, together with the County Museum of Gotland, the Royal Swedish Academy of Science, the Swedish Research Council and the Year of Linnaeus, 2007, 2006. Small folio. Stapled, in a printed cardboard box; pp. 112. Illustrated. Limited edition: 150 copies (of 28,000). Art director: Henrik Nygren. Text by the founder of the Wunderkammer Ltd Pension Fund. Essays by scientists and art critics. The exhibition was staged at museums at the tricentenary of Linnaeus's birth.

£100

RARE BOOK CATALOGUES INCLUDING WUNDERKAMMER CATALOGUES.

39.
 DIANA PARIKIAN in association with BERNARD QUARITCH LTD: *From Wunderkammer to Museum.* Oxford/London, 1984. Octavo; sewn as issued in publisher's printed wrappers; pp. 82.

Together with:

GRINKE, Paul: *From Wunderkammer to Museum*. London: Bernard Quaritch Ltd, 2012. Octavo. Publisher's cloth with dust jacket; pp. 112. Revised and illustrated edition of the 1984 catalogue, with a new preface and a selective bibliography of books on the subject since 1970. First published in 2006, this edition reprinted: 'In memoriam Diana Parikian.'

£375

The original edition of 1984 is of legendary rarity. Very few copies were printed. Offered are 75 early books on collections of artifacts and natural curiosities, arranged chronologically by country. The most notable item is the original woodblock for the impressive view of Ferrante Imperato's museum in Naples published in the catalogue of 1599, later featured in Librairie Paul Jammes' *Cabinets de curiosités: collections, collectionneurs* (see below).

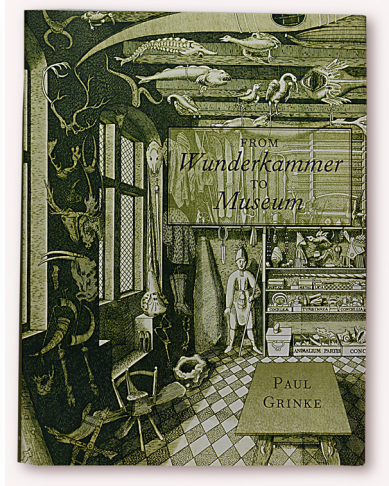
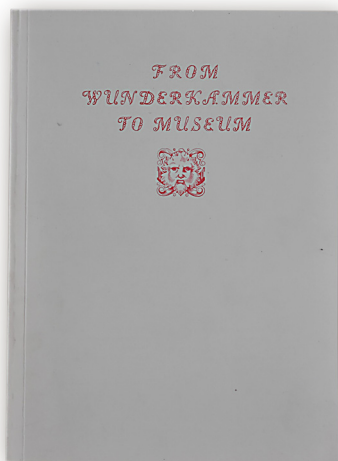
The catalogue was inspired by the art gallery Colnaghi's 1981 exhibition *Objects for a Wunderkammer* in London and the books were gathered jointly by rare book dealer Diana Parikian and Paul Grinke of Quaritch.

40.

[OVE HAGELIN] ANTIKVIARIAT CRAFOORD: *Catalogue 1. Rare Books*. Eslöv, 1988. Octavo; sewn as issued in publisher's printed wrappers; pp, 82.

£75

The first and only printed in a planned series of rare book catalogues. The one hundred and thirty-eight items are dominated by natural history. It does not appear that Ove Hagelin was the one who created the catalogue and wrote the descriptions. Of Wunderkammer interest are Valentini, Imperato, Vincent, Jacobsen, and others.

41.

LIBRAIRIE P. JAMMES: *Cabinets de curiosités: collections, collectionneurs*. Paris, 1997. Square octavo; unpaginated. Presents 388 early books on man-made and natural curiosities. Possibly the most sumptuous collection of Wunderkammer catalogues ever offered.

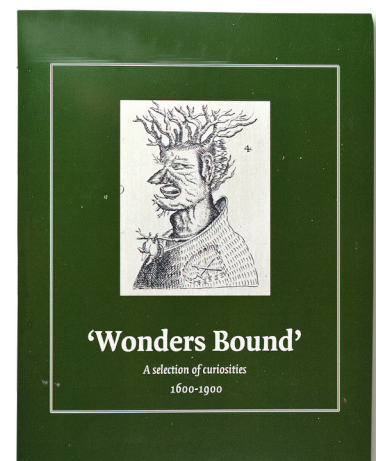
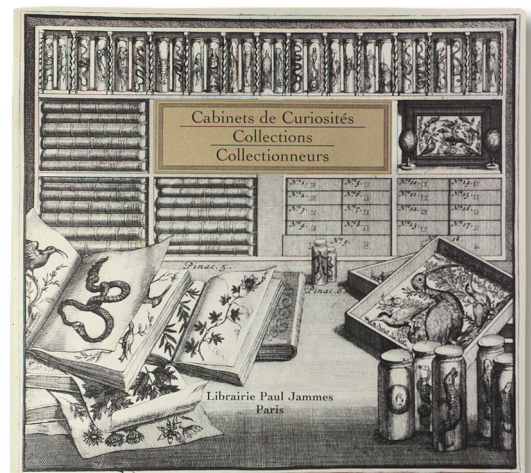
£100

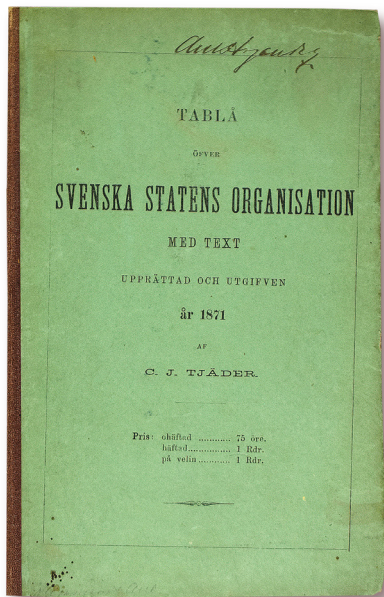
42.

DEBORAH COLTHAM RARE BOOKS: *Wonders Bound: A private collection of curiosities 1600–1900*. Sevenoaks, Kent, 2020. Octavo; stapled as issued in the original printed wrappers (with an illustration from Olearius' *Gottorffische Kunst-kammer* (1674) on upper cover); pp. 76. Printed in c. 25 copies.

£75

Offered are 40 items, exclusively from Wunderkammer Ltd Pension Fund. Deborah Coltham's descriptions of the books as well as her preface that made the founder/collector literally cry, both because of the beauty of the prose and the understanding that it all soon would be over.

IMPECCABLE SWEDISH ORDER, BUT SCANTY ON COLLECTIONS, LIBRARIES, AND MUSEUMS.

43.

TJÄDER, C.J.: *Tablå öfver svenska statens organisation*. Stockholm: [Klemmings antikvariat], 1871. Large folding broadside, 57 x 85 cm, printed by Schlachter & Seedorf, mounted within the original octavo cloth-backed printed boards, illustrating the organisation of the Swedish state, divided between the King, the Parliament, and the Government. Old ink signature on front cover. *Rare*. (See pages 38–39)

£450

The compiler is probably Carl Jacob Tjäder (1834–1881), officer in the Swedish army and father of missionary and big game hunter Richard Tjäder. The publisher, Klemmings antikvariat, was founded in 1845 by O.H. Klemming (1825–1887), brother of legendary head librarian of the Royal Library, G.E. Klemming. He sold the business in 1870.

TO ORDER a book from this catalogue, or to ask anything about any item, please send an email to info@bjorckborjesson.se. All books are first editions, complete and in good antiquarian condition, unless otherwise stated.

Prices are in Sterling. Postage and insurance are extra. Payment is to be made by direct bank transfer or by PayPal. Books may be returned for any reason within fourteen days of receipt after our confirmation.

Safe return shipment is buyer's responsibility.

Institutions may arrange billing to suit their needs.

All transactions are made under Swedish law.

VAT Number: SE55652118101

TO HANG ON THE DOOR OF A WUNDERKAMMER SCORCHED.

43B.

[MEMENTO MORI] A shield-shaped plaque (c. 255 × 215 mm) on heavy boards, painted or stencilled in black, silver, and white, depicting a skull, crossbones, and tears within a border of swags and palms, c. 1780–1820. (See cover.)

£1,500

The inscription on the verso, by doctor Jean Lacassagne in 1938, traces this ornament's origin to a Lyon hospital: 'Souvenir de la démolition de Charité 1936–7 pièce trouvée dans le clocher et devait servir à la décoration des cérémonies mortuaires.' [=Souvenir found in the bell tower and used for the decoration of funeral ceremonies.]

The Hôpital de la Charité's foundation was prompted by the influx of migrants to Lyon from the countryside after the drought and rural famines of the early 1530s. Initially instituted as an alms-house at the Couvent des Cordeliers, the hospital was expanded and relocated to a larger, purpose-built site from 1617, on plan put forward by the Jesuit Étienne Martellange and ministered to paupers and vagrants continuously until 1936 when it was largely demolished.

Some of its contents were rescued by Lacassagne, then head of the Lyon university hospital and of the prison medical service. Son of famous criminologist Alexandre Lacassagne, who opposed Lombroso's opinion of heredity as the cause of crime ('every society gets the kind of criminal it deserves'), he took a strong interest in the darker sides of human nature. His study of criminal and low-life language, entitled *L'Argot du Milieu*, appeared in 1928 and in 1934, *Tatouage du Milieu*, on prisoners' tattoos, issued as a supplement to *Albums du Crocodile V*. (The murderer Louis-Marius Rambert willed Lacassagne his skin with a tattoo of an eagle battling a dragon. Lacassagne used it as a cover of Rambert's diary.)

Björck & Börjesson Antiquarian Booksellers
Västra Kronbergsgatan 12, 453 33 Lysekil, Sweden.
Instagram: [bjorckborjesson](https://www.instagram.com/bjorckborjesson). Web: bjorckborjesson.se
Member of Svenska Antikvariatföreningen and the International League of Antiquarian Booksellers.

SVENSKA.

1. EN SAMLING AV . . . ALLT.

Citatet av Mendelejev: "Framtiden hotar inte det periodiska systemet med undergång utan utlovar endast förbättring och tillväxt."

2. HAN HADE 138.000 BÖCKER I SIN SAMLING.

På danska Wikipedia står det att greve Otto Thott (1703–1785) var "en af de mest lærde og kompetente statsmænd i 1700-tallets Danmark". Uppgiften är flaggad som [kilde mangler]. Att han, som auktionskatalogens titel anger, var "statsminister" bör också tas med en nypa salt: det fanns en hel dröse av dylika ingående i det kungliga rådet. Hur som helst torde det vara ställt bortom alla tvivel att Thott var en av de främsta och största samlarna i 1700-talets Danmark. Auktionerna efter honom hölls bevisligen 1787–92.

Förutom uppemot 138.000 volymer och manuskript i hans bibliotek (varav en betydande del idag återfinns på KB i Köpenhamn) ägde Thott en omfattande samling av oljemålningar och kopparstick (som såldes 1787 genom separat katalog) – samt ett kuriosakabinett med konstföremål och naturalier. Innehållet i det senare förtecknas i förhandenvarande katalog. Här erbjuds sammanlagt 1.800 nummer varav ett stort antal utsökta föremål av guld, silver, pärlmor, bärnsten, sköldpaddsskal och i elfenben (inte för inte var Thott medlem av exklusiva danska Elefantorden), en hel del föremål av ostindiskt ursprung, samiska trolltrummor, noshörningshorn, narvalsbetar ("eenhörningshorn"), en uppstoppad grönländsfalk, en dito krokodil samt som sista utrop ett kinesiskt hänglås i form av en delfin.

3. ATT STARTA EN SAMLING.

Sten Didrik Bellander (1921–2001) blev som knapp tjuugoåring, under andra världskrigets första år, uppmärksam av tidskrifter som *FOTO* och *Nordisk Tidskrift för Fotografi*. År 1945, krigets sista, sprängs ett tyskt ammunitionståg i Krylbo. Nya attentat befaras. För att vakterna skall kunna identifiera SJ:s tågpersonal och bangårdsarbetare beslöts att alla måste bära fotolegitimation. Uppdraget att fotografera de 5.000 anställda runt om i Sverige gick till Ateljé Uggla i Stockholm – där en talangfull assistent anförtroddes uppdraget. Hans namn var . . .

Två år senare: Bellander reser till New York där han studerar fotografi vid The School of Modern Photography. Han lyckas bli assistent hos det två år yngre stjärnskottet Richard Avedon, specialiserad på mode och anlitad av prestigemagasinen. På *Harper's Bazaar* styr legendariske art directorn Alexej Brodovitch. Hans ständiga uppmaning till Avedon och andra fotografer som försåg honom med bilder: "Astonish me!" Bellander stannar ett drygt år. Fler svenskar skulle följa i Avedons tjänst. Den senare förväntar sig detsamma av sina assistenter, oavsett vilket land de kommer från: Förbluffa mig! Bellander fick slita. Ingen av de svenska bangårdsarbetarna hade ställt det kravet.

Ytterligare två år senare: I Stockholm ingår Bellander i gruppen Unga Fotografer tillsammans med bland andra Hans Hammarskiöld och Lennart Nilsson. De vänder sig mot den föråldrade, stelbenta och likriktade smakriktningen inom den etablerade svenska fotografien, jämförd med utvecklingen utomlands. Deras första gemensamma utställning markerar genombrottet för fotografi som konstform i Sverige. Under femtiotalet stärker Bellander och hans jämnåriga kollegor bilden av sig själva som en ny generation fotografer att räkna med. De formulerar, praktiserar och företräder ett banbrytande bildspråk – och skapar 1958, med Magnum Photos i Paris som förebild, kollektivet Tio fotografer.

Fotografiets titel, *Konstsamlare*, är skriven i blyerts av Sten Didrik Bellander till vänster på kartongen, strax under printen. Till höger står ytterligare en titel skriven, *Hjärter ess*.

4. EN SAMLING MÄN.

WALTER WOODBURY (1834–1885) lämnade Manchester och reste 1852 till Australien vid 18 års ålder. Året innan hade en guldfyndighet kommit i dagen vid Ballarat i Victoria-regionen och människor strömmade till från hela världen, inte minst irländare och kineser. Sammanlagt skulle invånarantalet i Victoria följande decennium öka från 76.000 till 540.000. Men Woodbury blev omedelbart vid ankomsten till Melbourne avrådd från att fortsätta vidare till guldfälten. Även om gullet i stort utgjorde en tredjedel av världsproduktionen och hjälpte till att lösa Storbritanniens statsskulder var det ytterst få hoppfulla guldgrävare som lyckades vaska fram någon som helst kvantitet att prata om.

Woodbury hade slutat skolan vid 14 års ålder och börjat som lärling vid en ingenjörsfirma. Han kom att bli intresserad av fotografi, som då inte existerat i mer än knappt tio år, började konstruera egna kameror av cigarrlådor och gamla glasögon. I Australien blev det fotografien som hjälpte honom att överleva: han började ta porträtt av guldgrävarna. År 1855 hade han etablerat en studio i Melbourne och skapade samma år Australiens första panoramafotografi genom en serie vyer av staden.

Två år senare blev han bekant med landsmannen och fotografen James Page och de begav sig mot Kina och Japan, men beslutade sig för att stanna redan i Jakarta på Java. De närmaste åren byggde de upp en lukrativ fotografisk rörelse genom att sälja vyer av tempel och porträtt av såväl den inhemska befolkningen som öns holländska officerare.

Olyckligtvis tvingades Woodbury återvända hem till England på grund av dålig hälsa 1863. Ganska snart stötte han där, mot alla odds, på en veritabel guldgruva genom sin uppfinning av den fotomekaniska process som resulterade i tunna papperskopior, för ett otränat öga omöjliga att skilja från "äkta" fotografier: woodburytypien var född. Woodburys företag sägs ha spottat fram 120.000 porträtt per dag! Företaget köptes snart upp av Photo Relief Company och blev något senare Woodbury Permanent Photographic Printing Company. En av delägarna insåg woodburytypiens potential inom bokproduktion.

GEORGE WHITFIELD (1832–1904) hade etablerat en fotostudio på Regent Street i London 1855 och slog året därpå ihop sig med SAMUEL LOCK (1822–1881) som valt en annan väg inom konsten: utifrån fotografier tillkomna genom William Henry Fox Talbots kalotypprocess skapade han eftertraktade målade miniatyrporträtt; hans tjänster togs i bruk vid ett flertal tillfällen av drottning Victoria och hennes gemål prins Albert.

Lock & Whitfield drev studio i både London och Brighton med framgång, men till eftervärlden skulle de gå främst på grund av föreliggande storverk, *Men of Mark*, med sammanlagt 252 woodburytypiporträtt och biografier över imperiets mest framgångsrika män. När det gällde verkets texter anlidade de THOMPSON COOPER (1837–1904), journalist, skriftställare och sammanställare av referensverk. Han tjänade som reporter i parlamentet för *The Times* under tjuugo år och kom senare att spela en väsentlig roll i arbetet med såväl *Catholic Encyclopaedia* som *Dictionary of National Biography*. I den senare skrev han hela 1.423 biografier.

När den billigare rastertekniken började utvecklas mot slutet av 1880-talet föll bevekelsegrunden för proceduren att klistra in woodburytypier i böcker. Bildkvaliteten på fotografier tryckta med raster var onekligen sämre, men som vanligt segrade Mammon. Samma förebild hade de flesta av de avporträtterade männen i de sju volymerna av *Men of Mark* haft i sina egna verksamheter.

(Lock & Whitfields *Men of Mark* bör ej förväxlas varken med Rev. William J. Simmons' *Men of Mark* (Cleveland 1890), en exposé över prominenta afro-amerikanska personligheter (utan fotografier) eller Alvin Langdon Coburns *Men of Mark* (London 1913) med 33 inklustrade fotografier.)

5. UTVIKNING OM FÖRLAGETS KLOTBAND.

6. HYLLADE HÄNDER.

Joseph Edgar Boehms staty av Charles Darwin i trapphallen på Natural History Museum i London avtäcktes 1885. Kritiken blev god, men frågetecken fanns. *Popular Science Monthly* prisade Boehm för skulpturens huvud och ansikte, men händerna . . . ! De var inte i närheten av Darwins egna, han skulle aldrig kunnat utföra något av sitt storslagna arbete med spröda händer som dessa. Tidskriften var samtidigt en smula förstående: Darwin hade ju avlidit 1882 och skulptören hade troligtvis inte haft tillgång till detaljer i hans fysionomi utan tvingats gissa . . .

Men kan man undra: varför tittade inte Boehm i Claud Warrens bok *The Life-size Outlines of the Hands of Twenty-four Celebrated Persons* som utkommit 1881? Boehm var ju själv med i boken och borde haft ett exemplar hemma i hyllan . . . Eller hade han faktiskt slagit upp Darwin och insett att Konsten måste ha en förhöjning jämfört med Verkligheten?

Hur såg Darwins händer då egentligen ut? Medlemmar i Darwins släkt har beskrivit dem som stora och långa. Claud Warren beskriver i texten Darwin som en ståtlig man, men hans händer är inte proportionerliga med kroppen utan grova (särskilt den högra) ganska håriga, med knotiga fingrar. Konturteckningen i boken talar sitt tydliga språk. (Förutom att beskriva Darwins händer meddelar Warren sin egen tes om människors förnamns betydelse för karriären – för att avsluta med en hyllning av *The Theory of Evolution*).

Förutom Darwin hade Warren uppvaktat ett hundratal av Englands ledande företrädare för konst, vetenskap och politik att medverka i boken. Endast två dussin avböjde eller "var för ouppfostrade att svara". Bland de som accepterade (och kom med) var t.ex. premiärminister William Gladstone, ärkebiskopen av Canterbury, författarna George Augustus Sala och Wilkie Collins. Endast tre kvinnor finns med i boken, nämligen författaren och upptäcktsresanden Isabella Ball, konstnären Mrs D.O. Hill och skådespelerskan Madame Modjeska.

Sammanlagt valde Warren ut tjugofyra personer till första upplagan (i denna andra upplag två färre), "*not because of their positions, but because they exhibit certain definite traits of character, whose indices are, or should, be traceable in their hands.*" Kanske tyckte de medverkande själva att deras händer faktiskt kunde förmedla något till mänskligheten. En hel del folk, kända eller inte, tyckte så på den tiden. Bruket att spå i händer för att utläsa människors karaktär och framtid har flertusenåriga anor, men upplevde en renässans från mitten av 1800-talet i samband med ett nyvaknat intresse för frenologi och mesmerism. Varför skulle inte handen säga lika mycket om en människa som skallformen? Warrens bok var (enligt förordet till andra upplagan) tänkt att ligga hemma "på vardagsrumsbordet" och torde därför ha varit menad mer som uppmuntran för uppsluppen konversation med gäster efter middagen än som vetenskaplig handledning värdig Charles Darwin.

Kanske var det ämnets relativa lättviktighet som fick författaren att välja en pseudonym? Claud Warren var i själva verket Charles Wahaub, en drygt fyrtioårig ingenjör utbildad vid University of Edinburgh, som i väntan på att medfölja som assistent till forskningsresanden Archibald Ross Colquhoun på dennes Southern China Expedition, fick för sig att kompilera en bok om handen som symbol för *hela*

människan. Expeditionen utgick från Kanton 1881, genomkorsade drygt 2.000 kilometer av södra Kina västerut mot Indien, samlande information om politik och ekonomi i regionen. Det mödosamma arbetet kostade Wahaub livet. På vägen hem 1882 avled han på Röda Havet. Det gjorde även Claud Warren.

7. SAKNAR FRONTESPISEN.

Johannes Bartholomäus Adam Beringer (1667–1740), professor i medicin och livmedikus åt Christoph Franz von Hütten, prinsbiskopen i Würzburg, var fascinerad av fossiler. Han hade samlat på sig exempel från hela Europa, men berget i Eibelstadt var särskilt lovande. Under sex månader 1725 lät han tre ungdomar från trakten samla in så många som möjligt. Hela tvåtusen stenar fick de ihop, den ena märkligare än den andra, med motiv föreställande ödlor, spindlar, fjärilar, till och med hebreiska tecken. Beringer var överlycklig:

"Oavsett vad som sägs om ursprunget till motivstenar, att de härstammar från relikter från Noaks flod, från de anmärkningsvärda egenskaperna hos stenbildande fukt och jordens salter, eller om de kommer från den betydelsefulla skapande kraften hos ett alstrande andetag eller från underjordisk urkraft eller rymdstoft, eller är slumpens skördar utspridda av naturen, tycks inget av detta stämma in på produkterna från vårt underbara berg." (sid. 7)

Beringer började planera för en imponerande bok som skulle skapa intresse för trakten han bodde och verkade i. Två av hans kollegor, J. Ignatz Roderick, professor i geografi, algebra och analys vid Würzburgs universitet, och Georg von Eckhart, privatråd och bibliotekarie vid både domstolen och universitetet, gjorde ansträngningar för att misskreditera hans upptäckter och stoppa boken, kanske inte så märkligt eftersom det var de som fabricerat och placerat stenarna på berget. Men boken kom ut. Och sanningen kom ut. Som orsakade skandal – varvid Beringer drog kollegorna inför domstol. Roderick flyttade från staden och von Eckhart fick lämna sin tjänst.

Litographia Wirceburgensis skrevs av Beringer, men gavs ut av Georg Ludwig Hüber som avhandling när denne kandiderade för sin doktorsexamen under Beringer. Till verket hör femtio medicinska «konsekvenser», eller propositioner, som Hüber lämnade till examensnämnden, men som inte berör stenarna (*Corollaria medica* brukar vanligtvis saknas, men finns med i föreliggande exemplar; de sex sidorna togs bort i andra utgåvan). Beringer köpte upp så många exemplar av upplagan han kom åt, men förstörde dem aldrig. Efter hans död återfanns de i hans hus, förvärvades av en förläggare, försågs med en ny titelsida och gavs ut 1767. Först 1963 översattes boken till engelska.

Omkring tvåhundra av Beringers "lögnaktiga stenar" (*Lügensteine*) finns idag i samlingar och arkiv, främst i Tyskland, exempelvis vid universiteten i Würzburg och Bonn. En handfull exemplar finns i Oxford University Museum och Teylers museum i Haarlem. Till sist den oundvikliga frågan i sammanhanget: vad fick Roderick och von Eckhart att vilja lura Beringer? Svaret står att läsa i rättegångsprotokollet: "Han var arrogant och avskydde oss alla."

8. SAKNAR BOKEN.

9. EN SAMLING GRÖN SVENSK MARMOR.

Heinrich Jakob Sivers (1708–1758), teolog, poet, och naturhistoriker, föddes i Leipzig som son till en kantor med faiblesse för österländska språk och studerade i Hamburg, Kiel, Rostock innan han återvände till Leipzig för sin examen. Bergarter och stenar synes ha varit ett stort intresse. I sin *Curiosa Niendorpiensia* (1732–34) redogör han i första delen av sex för ett fynd han gjort på en strand längs baltiska kusten, en "musikalisk" sten med fossil notskrift! Kanske hade han

förläst sig på Johann Adam Beringers 1725 utkomna *Litographiae Wirceburgensis* (se nummer 7)

Stenen donerades till preussiska vetenskapsakademien och Sivers valdes som gentjänst in. Han blev häcklad för detta av en samtida satiriker, lämnade på grund av uppståndelsen Leipzig för "en lärd resa" till Danmark och Sverige 1734. Ett brutet ben i Linköping tvingade honom till längre vila i staden – innan han kallades till tjänsten som pastor i Tyska församlingen i Norrköping.

I Sverige bättrades hans rykte på. Han predikade vid ett flertal tillfällen på sitt modersmål för kung Fredrik I och blev utnämnd till hovpredikant. Han brevväxlade flitigt med Linné. Han sägs ha planerat ett naturhistoriskt museum, ägde egna stora samlingar av antikviteter, artefakter och naturalier, men nödgades 1737 sälja åt minstone hälften av mineralierna och de romerska mynten till Carl Gyllenborg, som senare donerade dem till universitetet i Lund.

Han författade under sin karriär ett hundratal större och mindre teologiska och naturvetenskapliga skrifter, främst på tyska och latin, men även en del på svenska: (Hans eget bibliotek omfattade 2.000 volymer, mestadels i teologi och historia.) Som svenskt huvudarbete räknas *Westerwicks stads historia och beskrifning* (1758), illustrerat med en graverad plansch över staden utförd av Erik Dahlbergh.

Sivers hade som sagt ögon för bergarter, inte bara musikaliska sådana, och det ligger nära till hands att han skulle fascineras av den Kolmårdsmarmor som återigen bröts i brottet utanför Norrköping efter ett uppehåll på några decennier. Den vackra, gröna marmorn hade använts flitigt till utsmyckningar på Drottningholms slott senare delen av 1600-talet och hade nu börjat bli framgångsrik på exportmarknaden.

Swedenborgs arbete om manufakturverket Stjärnsunds eminenta tenntallrikar från 1717 sägs vara Sveriges första reklambroschyr. Sivers om den svenska marmorns förträfflighet kommer måhända tvåa. Sivers inleder med att berätta om innehållet i sitt eget mineralkabinett i allmänhet och sitt innehav av marmor från Kolmården i synnerhet: trettio olika varianter i trettio olika gröna nyanser! Han citerar marmorbrukets chef Martin de Foix och dennes syn på brukets produkter: Högsta kvalitet! Vid en jämförelse med marmorslag utomlands får Plinius och andra romerska auktoriteter framhålla den florentinska och den lacedemoniska marmorns förtjänster (den senare, som bröts i trakten av Dardanellerna, var utmärkt till brunnar och fiskdammar) – men den svenska marmorn tål absolut att jämföras med båda. Avslutningsvis nämner han de produkter den gröna, svenska marmorn lämpar sig för (förutom då hela slott): Solvisare, mortlar, senapskvarnar, saltkar . . .

En tysk upplaga trycktes och utgavs samtidigt och skriften torde ha tilldragit sig ett visst intresse i lärda kretsar runt om i Europa – möjligtvis vittnar Joseph Banks exemplar, som återfinns inscannat på nätet, om detta.

10. THE GRAND TOUR I KAVALJERS-PERSPEKTIV.

Brevpress med 23 italienska marmorsorter, tidigt 1800-tal.

11–12. DEN IFRÅGASATTE SAMLAREN.

Nils Månsson Mandelgren (1813–1899) ägnade större delen av sitt liv åt att dokumentera och rädda svenska medeltida kyrkor och konstskatter åt eftervärlden, vid sidan av att dokumentera arkeologiska artefakter liksom sin samtids miljöer och människor. I hans gärning som folklivsforskare förebådade han den verksamhet Artur Hazelius kom att utveckla vid Nordiska museet.

Uppväxt i Skåne, föräldralös och fattig, visade han tidigt anlag för teckning och målning och en välgörare såg till att Mandelgren fick tillträde till Konstakademien i Stockholm. Efter utbildningen flyttade han till Köpenhamn och stude-rade arkeologi och konsthistoria. Hemkommen arbetade han för att förbättra husslöjden och konstutbildningen, framför allt för arbetarklassen. Han startade 1845 en ritskola på söndagar för hantverkare, som utvecklades till nuvarande Konstfack – och stiftade året därpå Svenska slöjdföreningen, en institution som kom att få, och har, stor betydelse för utvecklingen av Sveriges inhemska konsthantverk. Hans enorma samlingar, inalles 100.000 akvareller, teckningar och beskrivningar, förvaltas av Folk-livsarkivet vid Lunds universitet.

Mandelgrens ambitioner var mycket tidigt inriktade på publicering av det material han samlade och under sitt liv gjorde han flera, mer eller mindre framgångsrika, försök att genomföra dessa planer. År 1847 utkom i Köpenhamn en första del av hans arbete *Monuments scandinaviques*, innehållande planscher från medeltida svenska kyrkor, som kom att ingå som första häfte i *Monuments scandinaves du moyen âge avec les peintures et autres ornements qui les décorent, dessinés et publiés*, utgivet i fem häften med sammanlagt 42 planscher i elefantfolio 1855–62. Mandelgren antas själv ha ombestyrts litograferingen. Tryckningen skedde i Paris med stöd av franska statsmedel och publiceringen av det första häftet innebar ett genombrott för honom både internationellt och i hemlandet.

Några år senare var Mandelgren beredd att starta ett nytt stort bildverk med titeln *Samlingar till svenska konst- och odlings-historien* (ovan), som utkom med två häften 1866 och 1868. Ämnesområdet var här utvidgat till att omfatta även annat material än det som kunde anses vara av konsthistoriskt intresse. Christopher Eichhorn, skriftställare, samlare och bibliotekarie vid Kungl. biblioteket, anges av en källa som författare. Kostnaderna för utgivningen blev emellertid alltför betungande, och tvingades upphöra. Verket är idag Mandelgrens mest svärfångade.

I stället planerade han en annan, mera omfattande publikationsserie, som fick namnet *Atlas till Sveriges odlingshistoria*, avsedd att i fyrtio häften kronologiskt redovisa hela det väldiga material han under årens lopp samlat in. I samband med att Mandelgren begärde statsanslag för utgivningen 1876 blev han utsatt för en mycket allvarlig kritik av riksantikvarien Bror Emil Hildebrand – något som skärpte tidigare motsättningar dem emellan. I Hildebrands ögon var Mandelgren "en uppkomling som intresserade sig för obetydliga saker, var oförsämd och därtill obehaglig att se på». Bråket föranledde Mandelgren att ge ut en pamflett (ovan) med grova anklagelser mot Hildebrand. År 1877 publicerade Mandelgren trots allt första delen av sitt verk, följt av ytterligare två häften 1883–84. Mer utkom aldrig.

13. ETT STORSLAGET FARVÄL TILL SKIOPTIKONÅLDERN.

Efter Första världskriget upplevde Svenska Turistföreningen, grundad 1885 med målsättningen *Känn ditt land!*, dels ett behov av att förnya sitt arkiv med skioptikonbilder som använts i skolorna för att sprida kunskap om Sverige – och dels att nå ut till den stora allmänheten genom att saluföra vykort med upplysande bildtexter. Ett antal framstående fotografer skickades ut i riket och 1927 kunde en av Sveriges största vykortsserier genom tiderna publiceras. I STF:s årsbok 1926 tillkännages det låga priset av 5 öre/st. (för skolbruk 3 öre) och att vykortet skulle komma att försäljas serievis, förpackade i askar.

En av de flitigast bidragande fotograferna, C.G. Rosenberg (1883–1957), räknas idag som seklets främsta skildrare av Sveriges städer, landsbygd och industri. Han föddes i Paris som son till den på sin tid kände svenske målaren Edward Rosenberg. Efter skoltiden

åkte han 1904–05 till New York och vidareutbildade sig till fotograf. Han var således samtida med Henry B. Goodwin, som under 1910- och 20-talen dominerade svensk fotografi. Medan Goodwin representerade kulmen på sekelskiftets måleriska bildsyn, stod Rosenberg för en klarare, sakligare stil. ”I tidiga bilder anas påverkan från faderns lyriska stämningsmåleri, men den försvinner i ungefär samma takt som arkitekturen går mot ökad saklighet med nyklassicism och funktionalism” (*Svenskt Biografiskt Lexikon*). Med tiden blev han också Sveriges främste arkitekturfotograf och anlitades av dåtidens största arkitekter: Ragnar Östberg, Ivar Tengbom, Gunnar Asplund m.fl.

Uppdraget som fotograf åt STF kom dock att dominera C.G. Rosenbergs yrkesliv. Med början i årsboken 1922 avbildade han Sverige från norr till söder under tre decennier i stramt komponerade fotografier av bebyggelse och natur. I några av vykortsskarnas dominerar han, i andra är han helt frånvarande.

14. ROMAN OM EN SAMLING MED ETT ENDA FÖREMÅL. SPOILER — HON FÖRSÖKER FLY.

15. ENDA SVENSKA VERKET NÅGONSIN TILLÄGNAT SKYDDSSOMSLAG.

Publikationsserien *Genre* gavs ut av tryckeriet TMG i Stockholm åren 2012–14.. Syftet var att till främst de nya, yngre generationerna på reklambyråer och marknadsavdelningar förmedla kunskaper på väg att gå förlorade. Förutom temanummer om Skyddsomslag utkom Propaganda, Bilagor, Portooptimering m.fl.

[Kommentar från grundaren av Wunderkammer AB:s Pensionskassa baserad på hans samlingsanteckningar.] Han var anlitad att skriva samtliga utgåvor av *Genre*. Tragiskt nog gick den vidsynte vd:n Fredrik Fastlund hastigt bort och den nya vd:n för tryckeriet lade ner utgivningen då han trodde mer på reklamfilm i lokal-TV. Redan som redaktör för tidskriften *Bokvännen* 1994–98 hade skyddsomslaget som fenomen fascinerat honom och vid en resa till London intervjuade han både nestorn Bertram Rota och nya stjärnskottet amerikanen Rick Gekoski kring moderna förstautgåvor. Av den förre fick han rådet ”follow the flag” och av den senare lärde han sig vikten av att till de nya samlarna/datamiljonärerna erbjuda ”books without germs”.

Han fortsatte att som redaktör för tidskriften *Biblis*, utgiven av Kungl. Bibliotekets vänförening, försöka höja anseendet på/vikten av skyddsomslaget som en oundgänglig del av boken. Själv köpte han aldrig en bok utgiven efter 1920 utan omslaget. Han kunde föreställa sig få trevligare sysselsättningar i livet än att hemma på kammaren klä in *creased, soiled, tattered, sunned, chipped, edgeworn, torn* skyddsomslag i skyddande Adaptaroll från Gresswell.

16. TITTSKÅP FÖR ETT KURIOSAKABINETT.

Martin Engelbrecht (1684–1756) var son till en färghandlare och tillsammans med sin äldre bror Christian grundade han 1719 ett förlag som gav ut ett stort urval av dekorativa grafiska tryck. Influerad av barockens teatermaskineri kom Engelbrecht att briljera med sin uppfinning av tittskåp. Han anställde konstnärerna Jeremias Wachsmuth och Johann David Nesselthalet att skapa tittskåpens design. Efter hans död 1756 fortsatte verksamheten att blomstra en bra bit in på 1800-talet med döttrarna och svärsönerna i ledningen.

Scenerna i tittskåpen från Engelbrecht var inte sammanbundna som de varianter som följde på 1800-talet utan ämnade att studeras i träramar med skåror. Ett hushåll kunde på så vis ha flera motiv som de bytte för omväxlings skull. Enligt Marlborough/Gestetner publicerades 456 motiv i olika format.

17–18. EN SAMLING FATTIGA BARN.

I Anna Hierta-Retzius’ (1841–1924) föräldrahem samlades kända författare, konstnärer och politiker. Modern, Wilhelmina, f. Fröding, hade ett starkt socialt intresse och fadern var Lars Johan Hierta, förmögen industrialist, ägare av tidningen *Aftonbladet* och riksdagsman. Anna, yngst av de fem systrarna, påverkades mest av moderns stöd åt de som hade det svårt och faderns starka åsikter om jämlikhet mellan könen. Hon blev en av kvinnorörelsens pionjärer och satte kvinnofrågan i nära samband med social välfärd och utbildning.

Efter faderns död bildades Stiftelsen Lars Hiertas Minne år 1878 för att i den bortgångnes anda befrämja och understödja vetenskapliga upptäckter, sociala reformer och svensk kultur. Anna Hierta-Retzius ställde och fick igenom många förslag i fondens styrelse. Det mest kända och längst bestående av de verksamheter som fick stöd från minnesfonden hade i grunden att göra med kvinnors situation, de så kallade arbetsstugorna.

Inspirationen kom närmast från Danmark, men dylika fanns även i Norge och Finland. Kring 1890 hade arbetsstugor, med ändamålet att motverka sysslolöshet, fattigdom och tiggeri, igångsatts i alla Stockholms församlingar. Fattiga barn mellan 7 och 14 år, ofta tillhörande ensamstående förvärvsarbetande mödrar, fick vara i stugan två timmar om dagen där de sysselsattes med sömnad och stickning, tillverkning av borstar, korgar, tofflor, lagning av egna kläder och städning av de lokaler de arbetade i. Som belöning fick de middag eller kvällsmat. Med tiden fanns arbetsstugor över hela landet.

Anna Hierta-Retzius såg arbetsstugorna som ett steg i riktning mot det förbättrade uppfostrings- och undervisningssystem hon eftersträvade. Etisk uppfostran borde gå hand i hand med undervisning i olika ämnen. I arbetsstugorna tillämpades och bekräftades de idéer hon trodde på, främst den amerikanske pedagogen Charles Lelands och den italienske hjärnforskaren Angelo Mossos teorier.

År 1876 hade hon gift sig med den blivande anatomiprofessorn Gustaf Retzius. Makarna stödde varandra i allt och levde i en symbios som gav dem kraft att gentemot omvärldens kritik hålla fast vid den livsåskådning de en gång tillskansat sig. Under många år var paret populära: deras rikedom och generösa donationer på olika områden gav dem ett starkt inflytande på Stockholms kulturliv. Men de hade svårt att förstå att människor inte gjorde det rätta när vetenskapen stakat ut vad som borde göras. Människans förnuft och vilja måste råda över hennes drifter! I historieskrivningen framställs de som sin samtids strängaste moralister och som hänsynslösa bevarare av den viktoriaiska moralen. Men en ny tid skulle komma. Artikeln i *Svenskt Biografiskt Lexikon* slutar under alla omständigheter: ”Anna Hierta-Retzius insatser har förtigits eller kraftigt nedtonats i flera arbeten där de borde haft en större plats.”

Publikationerna som skildrar arbetsstugornas utveckling, inte minst de två modellsamlingarna, kan möjligtvis kritiseras för att inte riktigt harmoniera med dess uppsåt och innehåll. Troligtvis var det Gustaf Retzius som låg bakom den exklusiva utformningen med dess påkostade bildmaterial och tryck och därtill utsökta band av Alfred Lundins bokbinderi, det vill säga samma höga nivå som i professorns egna verk om hjärnan, nervsystemet, hörselorganen och spermiers kännetecken, avsedda att trollbinda den internationella forskarvärlden.

19. EN SAMLING AV PENNOR.

Butiksställ, ca 1910. Faber-Castell grundades 1761 av Kaspar Faber för tillverkning av blyertspennor i Stein utanför Nürnberg. Johann Faber, fjärde generationen Faber, tillbringade efter sin lärlingstid flera år utomlands, bland annat inom hotellbranschen i Prag. Hans bror anställde honom i föräldrarnas pennfabrik och han gjordes 1847

till delägare och chef för tillverkningen. Efter trettio år lämnade han familjeföretaget för att etablera sin egen pennfabrik i Nürnberg, med egna hus i Paris och London, och en agentur i New York. Johann Faber avled 1901. Hans pennimperium övertogs 1932 av Faber-Castell. Ordningen var återställd.

20. FABER-CASTELL-BROSCHYR.

21. DET LÅNGA (OCH KURIÖSA) 1700-TALET I SVERIGE.

Yngve Löwegren (1899–1991) arbetade efter sin amanuensis tid på Zoologiska institutionen och sin licentiatexamen i Lund 1936 som gymnasielärare i två decennier. Det hindrade honom inte från att vid sidan av författa banbrytande verk, som *Biologisk teknik* (1939), om balsamering och konservering genom tiderna – liksom *Naturaliekabinett i Sverige under 1700-talet. Ett bidrag till zoologiens historia* med vilken han disputerade för doktorsgraden 1952. Tre år senare blev han docent i zoologiens historia.

I förordet till avhandlingen 1952 påtalar han bristen på referensverk om ämnet. Genom en omfattande genomgång av museiarkiv, brevväxlingen mellan dåtidens stora vetenskapsmän samt studier av efterlämnade naturaliesamlingar beskriver han därefter samlandet på 1700-talet, dess uppkomst, historia och kulturella betydelse – med betoning på de vetenskapliga samlingarna, inte minst genom akademierna i Lund och Uppsala. Men även kungligheters samlarvurm behandlas: Adolf Fredriks och Lovisa Ulrikas intresse för naturalier var stort. Privata samlare bereds också utrymme, som Kilian Stobæus i Lund, far och son Bromelius i Göteborg och Charles de Geer vid Leufsta bruk.

Under 1700-talets början fanns förhållandevis få samlingar i norr jämfört med på den europeiska kontinenten. Efter den protestantiska reformationen utgjorde Sverige relativt sett ett lågvattenmärke beträffande kultur och bildning och antalet rika och vetgiriga furstar lyste med sin frånvaro. I det läget trädde Linné in. Hans klassificeringsvis av naturen och hans utsändande av lärjungar till jordens alla hörn för att hämta hem nya arter banade väg för intresset för såväl Nyttä som *Paradoxa*. Samlandet växte i status.

22. FÖRLORAT PÅ 1900-TALET.

För ett halvsekel sedan hade svenska läroverk utan undantag fortfarande ett materialrum, lika heligt som dammigt, vanligtvis befolkat av en flock uppstoppade fåglar och ett planetarium. Ett antal skolor hade mer omfattande naturaliesamlingar, uppbyggda genom donationer eller förvärvade med statsmedel. Några av dessa samlingar hade en mer än hundrafemtioårig historia och i många fall ett betydande naturvetenskapligt och lärdomshistoriskt värdefullt innehåll. Men då de statliga gymnasierna kommunaliserades 1966 följde samlingarna med. Kommunerna hade svårigheter eller saknade intresse att sköta dessa och flera skolor tvingades helt eller delvis att destruera sina samlingar, vilkas tillkomsthistoria och sammansättning i regel var obekant. Naturhistoriska riksmuseet uppmärksammade förödelsen, lät påbörja en inventering och uppdrog åt Yngve Löwegren att besöka läroverken samt sammanställa en historik.

De äldsta skolmuseerna påträffades i stiftsstäderna (Uppsala, Linköping, Skara, Strängnäs, Västerås, Växjö, Lund, Göteborg, Karlstad, Härnösand, Luleå, Visby och Stockholm). Museerna hade sitt upphov i de gåvor av herbarier, rariteter och «courieuse naturalier», som ofta medföljde böcker då sådana överlämnades till domkapitelbiblioteken. Så småningom överflyttades naturalierna och etnografica till läroverken och bildade där grunden till skolornas samlingar.

Läroverken kom således att tjänstgöra inte bara som förvaringsplats för undervisningsmaterial utan fick länge stå som mottagare av allsköns kuriositeter och rariteter, när biblioteken inte längre ansågs vara rätt plats för dylika. Även om en del skolsamlingar till sin uppställning vid tiden för Löwegrens inventering ännu i viss mån påminde om de gamla kuriosakabinetten, fanns det knappast några rester av dessa kvar. Nya moderna skolbyggnader hade medfört att mycket av det gamla, kuriosabetonade materialet kastats eller i en del fall överfört till kulturhistoriska museer.

Samlingarna som behandlas i boken var de äldsta. Återstoden av de 134 skolsamlingarna vars tillkomst och innehåll undersöktes beskrevs i en kompletterande, opublicerad rapport. Yngve Löwegrens förord avslutas i moll: "Att min bok blev en gravskrift över en gången period i vårt undervisningsväsendes historia är tyvärr ofrånkomligt."

23. ATT STARTA EN SAMLING (II).

24. NERLAGD AV LEHMAN BROTHERS.

I slutet av sextioåret revolutionerade Erik Penser och vännen Tomas Fischer handeln med aktier på Stockholms Fondbörs. På åttiotalet ansågs Penser vara Sveriges främsta finansman. År 1994 startade han fondkommission och på kontoret i centrala Stockholm smyckade han mötesrummens väggar med egna samlingar av gamla aktiebrev, frimärken, LP-skivor, filmaffischer etc. Samlingarna präglades mer av Glädje än Kvalitet.

När vd Peter Melbi år 2007 anlidade designbyrån Happy för att marknadsföra företaget föreslogs en bokserie, med samma glimt i ögat som hos företagets ägare, att skicka tilltänkta kunder.

Samtliga böcker inleds med ett citat av Erik Penser: "Låt andra samla på meningsfulla saker åt dig, som t.ex. pengar. Så får du tid och råd att samla på meningslösa saker, som t.ex. konst." Första boken tillägnades samlandet av böcker, företrädesvis ornitologiböcker (art directorn var avancerad fågelskådare). En stor del av de femtiotalet böcker som presenteras fotograferades i Raritetskammaren på Stockholms universitetsbibliotek, det vill säga dyrgripar deponerade där av Kungl. Vetenskapsakademien, exempelvis Schlegels *Traité de fauconnerie* (1844–53) I boken presenterades även modernare fågelböcker, som första Kalle Anka-skriften på svenska (1941) för att nu inte nämna *Field Guide to Birds of the West Indies* av James Bond.

Andra boken tillägnades samlandet av vapen. Redaktionen hade lyckats lokalisera en av världens finaste samlingar av amerikanska knallpulverpistoler i gjutjärn från 1865–1920 hos en privat samlare i New Jersey. Tredje boken, rörande samlandet av konst, fokuserade på fotografi, närmare bestämt ferrotypier som visade människor som vände fotografen ryggen. Steven Kasher Gallery i New York bistod med exempel. Fjärde boken, om samlande av smycken, visade hårsmycken från Dalarna utvalda ur tre samlingar: Emma Zorns samling i Textilkammaren på Zornmuseet i Mora, Våmhus hembygdsförenings samling och hårkullan Joanna Svenssons samling. Alla böckerna skrevs av grundaren av Wunderkammer AB:s Pensionskassa.

En femte bok, om samlandet av antikviteter, var planerad, men efterverkningarna av börskraschen 2008 tvingade styrelsen att sätta stopp för excesserna. Den exklusiva, parallellt utgivna kundtidningen med samlande i centrum fortsatte komma ut i ytterligare två år.

25. SPRAKANDE, EXPLOSIV SAMLING.

John Eliot Hodgkins (1829–1912) privattryckta, illustrerade *catalogue raisonne* över hans anmärkningsvärda samling omfattar böcker, tryck, ettbladstryck, tidiga tidningar, manuskript, påvliga avlatsbrev, engelska historiska medaljer och blypolletter, vetenskapliga instrument, tobak,

typografi, bärbara solur, gammal engelsk keramik, kaméer, andra antikviteter och efemera. Den andra delen av tredje volymen, med titeln «Halinitropybolia» (92 sidor med detaljerat register) beskriver och illustrerar tidiga böcker och tryck om fyrverkerier inklusive ett antal titlar om artilleri.

Hodgkin var av kväkarläkt (hans mor var dotter till Luke Howard, den engelska meteorologins fader). År 1875 etablerade han ett mycket framgångsrikt företag (Pulsometer Engineering Company Ltd.) som tillverkade ångpumpar. Han uppnådde ett betydande rykte för sina antikvariska intressen och var Fellow of the Society of Antiquaries. Efter hans död auktionerades 1914 merparten av hans stora samling ut på Sotheby's.

PRINTING & THE MIND OF IAN FLEMING.

26. Utställningen var tillägnad 500-årsminnet av Gutenbergs uppfinning, men har även karakteriserats som "en akt av motstånd" på grund av det pågående kriget. Prospektet sändes ut så sent som i mars 1940. På grund av befarade bombningar mot London förlades utställningen till Cambridge. Men bara tio dagar efter öppningen, den 16 maj, fann man det säkrast att slå igen portarna. Katalogen anlände från tryckeriet i juni. En andra tryckning tillkom en månad senare, för att de som hjälpt till med utställningen skulle få ett exemplar enligt en not i katalogen.

Jeremy Norman redogör för utställningen på *HistoryofScience.com*: "Precis som den senare utställningen *Printing & the Mind of Man* [1963] ägnade Fitzwilliam-utställningen mycket av sitt utrymme åt exempel på boktryckeri, tryckteknik samt landmärken inom idéhistoria. De första 125 föremålen som ställdes ut var böcker av typen PMM; föremål 126–164 var exempel på nyhetspressens framsteg; 165–240 omfattade utvecklingen av musiktryck; 241–400 inkluderade teateraffischer och valmeddelanden. Återstoden av de 640 föremålen var främst exempel på tryckteknik och typografi, även om vissa relativt nya och inflytelserika böcker dök upp som föremål 579–641 i slutet av utställningen."

Tjugofyra av böckerna kom från Ian Flemings samling.

27. FYRTIOFYRA AV BÖCKERNA KOM FRÅN IAN FLEMINGS SAMLING.

28. Percy Muir (1894–1979) var en av 1900-talets viktigaste gestalter inom handeln med antikvariska böcker. Han var med om att starta tidskriften *The Book Collector*; han medverkade till utställningen *Printing and the Mind of Man*, han var ordförande för ILAB, han författade viktiga referensböcker och han var mentor åt Ian Fleming och dennes betydelsefulla samling av en typ av antikvariska böcker som ingen tidigare brytt sig om. Hans memoarer är skrivna på en underbar prosa och fokuserar på hans tid på antikvariatet Elkin Matthews. Oak Knoll Press gav ut en nyutgåva 1991.

29. Percy Muir (1894–1979) arbetade på antikvariatet/bokhandeln Dulau & Co på Bond Street i London år 1929 när en ung Ian Fleming (1908–1964) kom in från gatan och frågade om en bok i fönstret, D.H. Lawrences senaste bok *Pansies*. De diskuterade litteratur och den dramatiska värdestegringen på moderna förstaupplagor och blev vänner. Fleming studerade på en privatskola i Österrike på den här tiden och gjorde en del aktieaffärer.

När Muir senare börjat arbeta på Elkin Matthews antikvariat, och Fleming på Reuters nyhetsbyrå, blev han en mentor i böckernas värld för den senare, som 1935 gav honom £250 och uppdraget att skapa en samling med antikvariska böcker "som hade startat något", det vill säga epokgörande böcker inom den västerländska civilisa-

tionens idé- och lärdoms historia – och helst utkomna efter år 1800. Typiska ämnen: Penicillin, golf, bridge, kommunism, scouting, television . . . På den här tiden var det lika med böcker som ingen var särskilt intresserad av och priserna därefter. Muir kunde till samlingen till exempel förvärva första upplagan av Darwins *On the Origin of Species* för £25 och Freuds *Die Traumdeutung* för £8.

Muir var lika glad över att kunna förvärva betydande böcker till Flemings samling som han var irriterad över att Fleming ödslade pengar på Solanderlådor att förvara böckerna i. Lådorna var i svart klot med Flemings släktvapen på och hade olikfärgade titeletiketter utifrån vilken kategori boken tillhörde. Särskilt snygga i hyllan var de inte heller tyckte Muir.

30. Den påkostade katalogen skulle dröja tills fyra år efter utställningen, men hjälpte till att göra PMM till ett begrepp – och ett samlarområde för människor med pengar. (Att samla på PMM idag kräver resurser i nivå med ett litet lands BNP)

31. Ian Fleming tröttnade på sin unika boksamling redan på fentioalet. Samlingen låg på ett lager och några nyförvärv gjordes inte. Fleming hade funderat på att sälja den, men krävde fyra gånger mer än vad Percy Muir (se ovan) uppskattade värdet till – som gammal aktiehandlare ville Fleming göra ett klipp. Å andra sidan behövde han inte pengarna efter framgångarna med James Bond.

Redan som nytilträd chef för Lilly Library vid Indiana University 1956 började David A. Randall, tidigare chef för bokförlaget Scribner's antikvariat i New York (där han bland annat ansvarat för försäljningen av två Gutenberg-biblar) att bearbeta Fleming om att få förvärva samlingen. Men det blev inte av då Fleming inte orkade lokalisera katalogen "som låg någonstans underst på lagret".

När Fleming gått bort 1964 bearbetade Randall hans änka och 1970 gick köpet igenom. Året därpå arrangerade biblioteket en utställning över samlingen (och manuskripten till 007-böckerna som ingått i affären) och föreliggande katalog trycktes, idag kanske mer eftersökt av James Bond-samlarna än samlare av idé och lärdoms historia. (Alla turer kring förvärvet redovisas av Joel Silver, chef för Lilly Library sedan 2013, i en artikel i numret nedan.)

32. Ian Fleming stod som utgivare av *The Book Collector* från starten 1952 och var dess huvudaktieägare från 1955 till sin död. Efter fem decennier vid rodret sålde Nicolas Barker sitt intresse i tidskriften till James Fleming, brorson till mannen som lanserade den. För att fira tidskriftens 65-årsjubileum 2017 tillägnades vårnumret minnet av Ian Fleming. Exempel på artiklar: "My Uncle Ian" av James Fleming; "Ian Fleming and The Book Collector" av Fergus Fleming; "Books That Had Started Something: Ian Fleming's Book Collection" av Joel Silver; "The Death of 'The Doctor': Ian Fleming intervenes" av James Fergusson; "Percy Muir: Ian Fleming's Bookseller" av Nicolas Barker; "Collecting Ian Fleming: The Making of a Bibliography" av Jon Gilbert.

GUD SKAPADE, LINNÉ ORDNADE (MED LITE HJÄLP FRÅN JOACHIM JUNG, CASPAR BAUHIN OCH TOURNEFORT).

Systema naturae räknas till vetenskapshistoriens viktigaste verk. En okänd 28-årig småländsk prästson hade skapat ett system för att pedagogiskt namnge och ordna naturen i tydliga nivåer och hierarkier. Precis som Isaac Newton hade han stått på gigantens axlar, men systemets enkelhet och konsekvens var självklar jämfört med föregångarna.

I takt med att Linné skickade ut sina lärjungar över världen strömmade vetenskapen om nya, tidigare okända arter tillbaka till

Uppsala. Upplagorna av verket blev mindre till formatet, men fick desto fler sidor. Första upplagan, tryckt i Leiden 1735, var 7 blad folio och den sista upplagan under Linnés levnad, den 12:e, 1766–69, var bortåt 2.500 sidor oktav. Tionde upplagan anses som den viktigaste (inte bara för att valarna flyttades från fiskarna till däggdjuren), utan för att den binominala nomenklaturen inom botaniken då även började användas för djur och mineraler. Men nämn den samlare som skulle välja tionde upplagan före första.

33. FÖRSTA UPPLAGAN AV SYSTEMA NATURÆ.

Enligt inledningen författad av den svenska antikvariatbokhandelns doyen, Mats Rehnström, har han hanterat tre exemplar av *Systema naturæ*, två i sin egen firma. Idag finns det cirka 45 kända exemplar i världen, företrädesvis på institutioner – han hänvisar till en census gjord av Ove Hagelin (svenska antikvariatbokhandelns doyen emeritus (se nummer 35 och 40).

Föreliggande exemplar kom «från utlandet» och är bundet i marmorerade pärmar. Den tillhör upplagan tryckt på båda sidorna av arken, alltså sju blad totalt (sista sidan tom). En variantupplaga tryckt på endast ena sidan var tänkt att sättas på väggen (se nummer 37 nedan). Katalogen erbjuder en lärd sammanfattning av *Systema naturæ*s utgivningshistoria och fotografier i sv/v visar varje enskild sida i det exemplar som är till salu. Boken såldes till en privat samlare. Pris: 3 miljoner kronor.

34. ANDRA UPPLAGAN AV SYSTEMA NATURÆ.

Den andra upplagan, fem år efter den första, kom ut ett år innan Linné utnämndes till professor i botanik i Uppsala. En av ledtrådarna till utnämningen kan spåras i dedikationsbladet till greve Carl Gustaf Tessin, politiker, konstsamlare och dåvarande ambassadör i Paris. I ett brev i april 1740 berättar den förslagne Linné först för Tessin att han skall dedicera den nya upplagan av *Systema naturæ* till honom – för att i nästa stycke be honom att skriva ett rekommendationsbrev till greve Gyllenborg, universitetskanslern, inför det kommande professorsförordnandet . . .

Det finns tre varianter av titelsidan. Förutom denna med förläggarens monogram finns en utan vinjett och en med graverad vinjett föreställande en stor prunkande trädgård med rabatter ordnade i oklanderligt snörräta rader. Det är inte nödvändigtvis en avbildning av universitetsträdgården i Uppsala, kanske mer en utopisk vision: Året därpå, 1741, som nyutnämnd professor i botanik började Linné omskapa trädgården för att göra den mer uppdaterad med det strikta rutnät som hans system var uppbyggt av.

35. SYSTEMA NATURÆ ENLIGT BOSTON CONSULTING GROUP.

Linnés eget exemplar av *Systema naturæ* finns på Hagströmerbiblioteket i Stockholm, en sammanslagning av samlingarna från Karolinska Institutet, Svenska Läkaresällskapet och Apotekarsocieteten med flera genom ett initiativ av Ove Hagelin. Och idag ett av världens förnämsta medicinhistoriska bibliotek inte minst tack vara Hagelins outtröttliga arbete under tre decennier.

Med tiden väcktes tankar hos Hagelin att grunda ett bokmuseum i Stockholm, inte enbart fokuserat på medicin utan även på vetenskap och naturaliehistoria. Makalösa samlingar i Sverige skulle införlivas i verksamheten. Namnet låg nära till hands.

En boksamlare vid för en av svenskt näringslivs stora industri-

koncerner fick Boston Consulting Group att förstå att de gärna fick återgälda tio års tunga managementkonsult-uppdrag genom att ta sig an de stolta planerna, utreda och formulera projektets förutsättningar och den ekonomi som krävdes för verksamheten. (Texten om Bibliotheca Systema Naturæ tänkta själ skrevs självklart av Hagelin.) Gossarna på BCG visste föga om gamla böcker, men det var inte där. för projektet stupade.

36. NATURENS SYSTEM ENLIGT EN LINNÉ-EPIGON.

År 1748 i Stockholm mottog Kungl. Vetenskapsakademiens sekreterare Pehr Elvius ett brev vilket åtföljdes av en subskriptionsanmälan till ett gigantiskt naturvetenskapligt verk. Brevet var skrivet av en läkare i Hamburg, G. Hannæus, som visade sig vara dansken Jörgen Hahn. "Ärade herr sekreterare! Verket kommer att vara ytterst angenämt för alla sanna kännare och älskare av naturhistoria, och har redan mött fullständigt bifall från alla, till vilka den har sänts . . ." Hahn uppger sig vara medlem av ett sällskap, vilket tagit som sin uppgift att utgiva *Museum Naturæ*, i vilket jordens alla naturalier skulle noggrant avbildas och beskrivas – men utan någon som helst inbördes ordning.

Elvius sände prospektet till Linné och denne behövde inte lång tid för att bilda sig en uppfattning om arbetet i fråga. Han svarade [i sammandrag]: "Jag har lust att se om han kan beskriva ett enda fyrfotat kreatur, ja en enda hund; men jag är lika säker på att han inte kan det, som jag vet att ingen gjort det för honom. Jag ser i prospektet att författaren läst mitt tal i Vetenskapsakademien. Han uppger att han skrivit två brev till mig, men dessa har jag inte fått. Prospektet behåller jag i kuriosakabinettet såsom ett admirabelt monstrum."

Hahn inleder prospektet med en lång, sirlig betraktelse över ändamålsenligheten i naturen: "Om jag går med min kontemplation från himlens yttersta periferi till jordens centrum och upprepar detta efter längd och bredd, så finner jag allt så exakt uträknat, så noggrant uppmätt, så konstgjort sammansatt och så underbart sammankopplat, så att ingenting tycks vara skapat och gjort för sig själv och enbart för sin egen skull, utan varje bit för den andras skull . . ." Och det var väl här någonstans som Linné upptäckte att Hahn kopierat delar av hans "Tal, om märkvärdigheter uti insecterne", som Linne höll i Vetenskapsakademien vid presidiets nedläggande 3 oktober 1739.

Museum Naturæ utkom aldrig. Olof Selling hade läst Linnés brev i *Bref och skrivelser* och sökte efter prospektet i Kungl. Biblioteket och Vetenskapsakademiens bibliotek i Stockholm samt universitetsbiblioteken i Uppsala och Lund, men fann det inte. Han lyckades förvärva det förhandenvarande exemplaret 1934 enligt blyertsanteckningen på första sidan. Ödet för det exemplar som Elvius skickades till Linné och som han förvarade i sitt kuriosakabinett är okänt.

Jörgen Hahn (1705–1750) var uppvuxen i Odense, hade tagit medicine doktorsgraden i Köpenhamn efter att ha försvarat en avhandling om "Stoppel-Fieber" (malaria) under Georg Detharding. Sedan flyttade han till Hamburg och blev garnisonsläkare. Här avled han vid 45 års ålder.

Olof Selling (1917–2012) var en svensk paleobotaniker. Han genomförde vetenskapliga undersökningar på Hawaii 1938 och framlade tio år senare en doktorsavhandling om Hawaiis paleobotanik. Han var verksam vid Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm 1945–66 (från 1951 som professor) där han kom att bli huvudperson i den så kallade Selling-affären.

För att få bort Selling från posten som chef för paleobotaniska sektionen försökte Kungliga Vetenskapsakademien med hjälp av en psykiater få honom förklarad sinnessjuk med diagnosen kverulansparanoia, utan någon rimlig grund. En av femtioalets svenska rättsskandaler utbröt. Selling fälldes så småningom för tjänstefel och ärekränkning och justitieministern tvingades avgå.

KONUNGEN

STATS-RÅDET. HÖGSTA DOMSTOLEN. JUSTITIE-KANSLEREN.

RIDDARE-ORDNARNA

JUSTITIE-STATS-MINISTERN
STATS-MINISTERN FÖR UTRIKES ÄRENDENA
KRIGS-MINISTERN
SJÖ-MINISTERN
CIVIL-MINISTERN
FINANS-MINISTERN
ECKLESIASTIK-MINISTERN
TRE KONSULTATIVA LEDAMÖTER

SEXTON JUSTITIE-RÅD.

SKRIFTER-ORDEN
SVÄRDS-ORDEN
NORDSTJERNE-ORDEN
WASA-ORDEN
CARL XIII ORDEN

JUSTITIE DEPARTEMENTET

CHEF: H. EXC. JUSTITIE-STATS-MINISTERN

UTRIKES DEPT

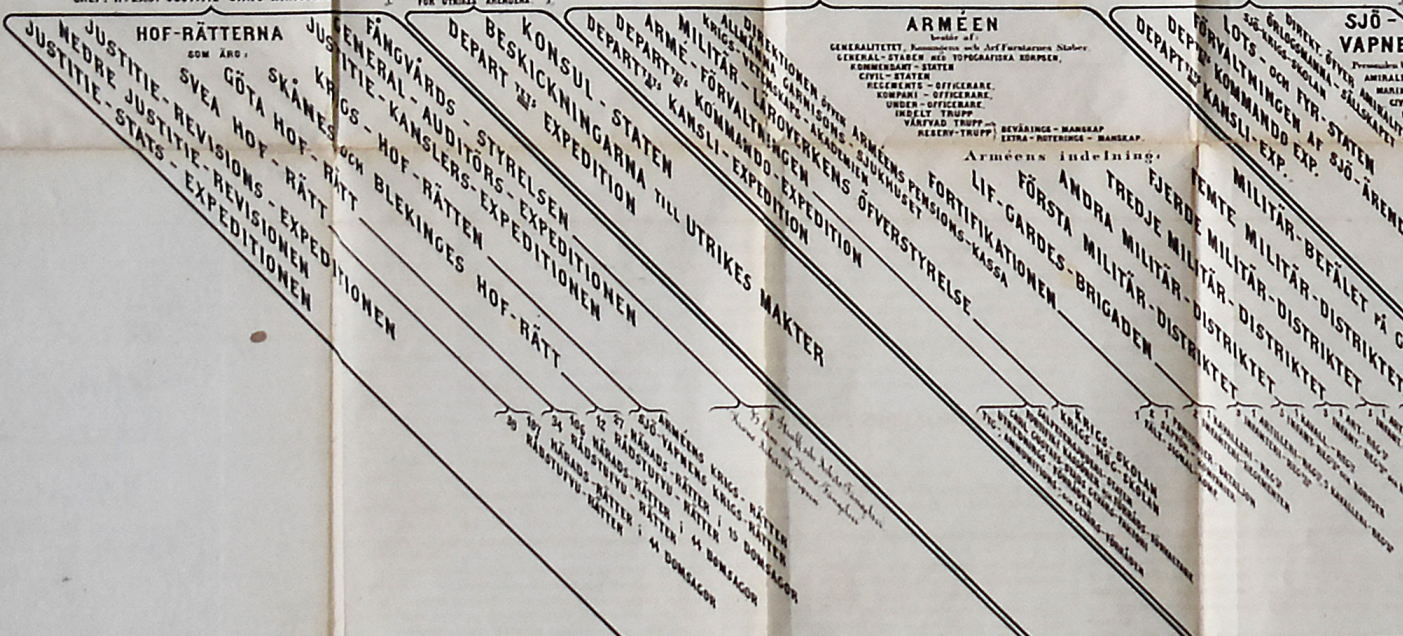
CHEF: H. EXC. STAT-STATS-MINISTERN FÖR UTRIKES ÄRENDENA

LANDTFÖRSVAR-DEPT

CHEF: KRIGS-MINISTERN.

SJÖFÖRSVAR-DEPT

CHEF: SJÖ-MINISTERN.

HUFVUDDRAGEN AF SVENSKA STATENS ORGANISATION

Svenska folket bildas såväl som församlingar: Kommuner, några större församlingar: Landsingslag (Landsingsområden), en stor församling: Svenska Staten, alla tre slagen organiserade på lika grundval, nämligen en Distrikts Myndighet och en Förvaltnings Myndighet.

Konungen.

Konungen äger att allena styra Riket, dock på det sätt Begeringsformen föreskrifver, hvaribland att i vissa fall kunna underrättelser och råd af ett af Honom valdt, icke Riksdagen ansvarigt, Stats-Råd af tio personer, sifvan, förändrar och upphäver gemensamt med riksdagen vissa lagar, och af egen makt lagar, som röra Statens allmänna

hushållning och grunderna för allmänna inrättningar, kan, förutsatt att Riksdagen derill beviljar medel, börja krig, samt sluta fred, traktat eller förbund med främmande makter, utnämner och afskedar embets- och tjänstemän, (dock att domare äro ofskiftliga, med undantag af Högsta Domstolens ledamöter, hvilka kunna på Riksdagens befallning afskedas), är högste behörig för öfver krigsmakten till lands och vatten, kan gifva nåd och lejd i brottmål, och är icke ansvarig för sina gerningar.

Riksdagen,

som sammankördes (till Lagtima möte (d. 15 Januari) hvarje år (för fyra månader) utöfvar allena Svenska Folkets rätt att sig besöka, bestämmar samtliga statsgifterna, stiftar, förändrar och upphäver gemensamt med Konungen Grundlagerna (som förslag derill hvilat sedan förra valperioden), kommunallag, allmän civil- och kriminal-lag, samt med Kyrkomötets bifall lifven Kyrkolag, organiserar gemensamt med Konungen Statsförvaltningen såvitt dervill skall beröras beskattningen eller Grundlagerna, utöfvar dels själf, dels genom sin Justitie-Ombudsmans kontroll på Regucingens, Högsta Domstolens och öfriga Embetsverk, Domare och Tjänstemän till lagrens efterseend och skötsel skydd, granskar genom sin Revisorer Statsverkets tillstånd, väljer (hvar tredje år) Komiterade till Tryckfrihetens värd, kemnar föreskrifver om förvaltningen af Statens egendom, betalar genom Riksbankens kommission i landets penningförhållanden. Riksdagen väljer, då konungs-rätten utlöskast, ny konungs-rätt.

Ledamöterna i Första Kamraren väljas för 9 år af Landstingen och Stadfullmäktige i de städer, som icke deltaga i Landsting (sannu endast Stockholm och Göteborg). Valbar till Andra Kamraren är den i valkretsen boende, som uppnått 25 års ålder och sedan minst ett år är röstberättigad vid val till samma kammar.

Landstingen.

Hvarje Län är ett Landsting (område). Landstinget värdar Läns egen gemensamma ordnings-, hushållnings-, jordbruks- och andra närings-, kommunikations-, hälsovårds-, undervisnings-, m. fl. angelägenheter, och kan besluta utskrifning af Landstingskast. Landsting väljer ledamöter till Riksdagens Första kammar.

Kommunal-styrelserna.

Hvarje socken är en kommun för sig. Kommunen värdar sina egen gemensamma ordnings- och hushållnings-angelägenheter, på landet genom Kommunal-stämman och (eller) Kommunal-Fullmäktige, i stad genom Allmän Råd-stuga och (eller) Stadfullmäktige, och kan besluta utskrifning af Kommunalkast. Lands-kommunens Förvaltnings myndighet är Kommunalläst, Stads-kommunens Distriktsråd.

ter minst 6 fyrkar *) i stad efter 2dra Artikeln Beviljans Förordningen) och röstskyldig, valföredad svensk an-sått (afledes afven qvinnor).

State-Förvaltningen.

Stats-Förvaltnings-ärendena äro efter deras beskaffenhet fördelade i sju stora grupper, kallade Stats-Departement. Sju af Riksdagen äro Chefer hvar för ett departement och förordnades icke Konungen i Stats-Råd af de till Departementet (ärendegruppen) förordade äro. Departement-Chefer utöfvar Konungens beslut väkar öfver deras verkställande genom den kontroll kan utöfva på de Embetsverk och Styrelser, som för ö sjelfständigt, hvar för sig handlägga en eller flera un-afdelningar af ärendegruppen, och som i sin ordning tillämn öfver de dem underordnade Myndigheter och T-stämman.

STATENS ORGANISATION,
TEXT.

RIKSDAGEN

KYRKOMÖTET.

JUSTITIE-OMBUDSMANNEN.

KOMITERADE TILL TRYCK- FRIHETENS VÅRD.

RIKS-BANKEN.

RIKSGÄLDS-KONTORET

ADELSMÖTET.

RIDDARHUS-DIREKTIONEN

CIVIL-DEPTET

CHEF, CIVIL-MINISTERN.

FINANS-DEPTET

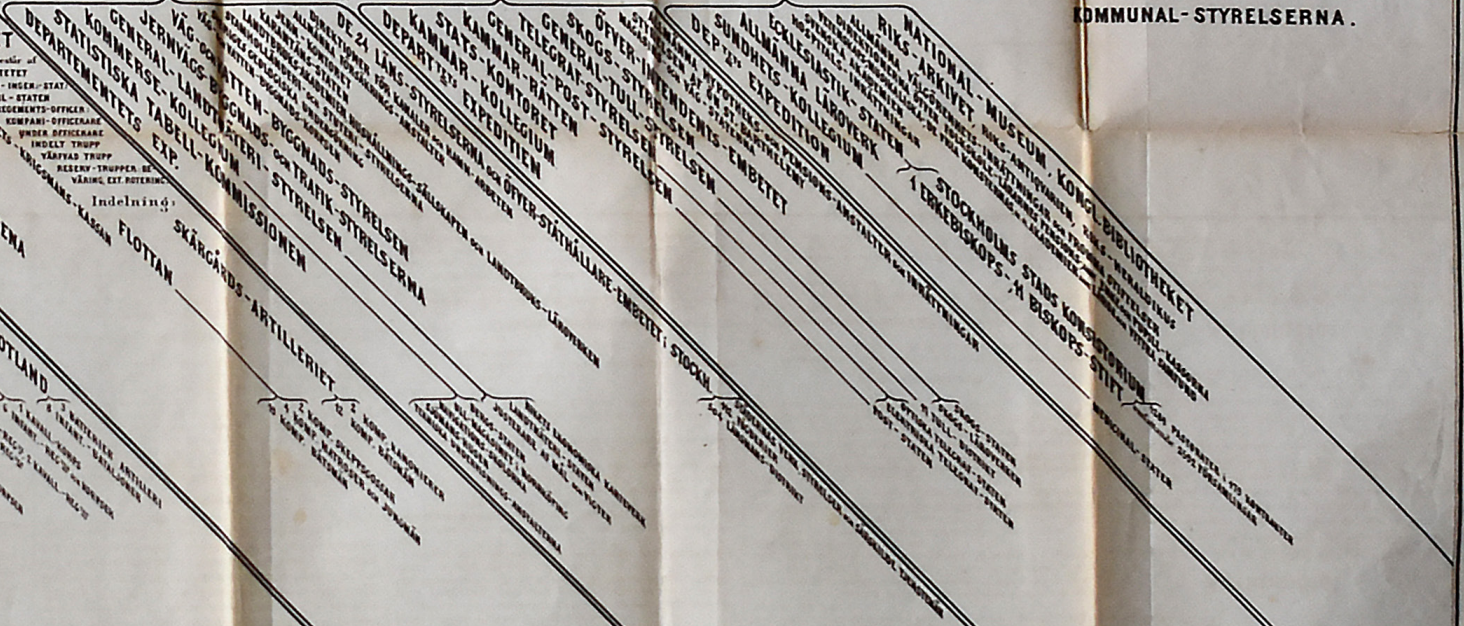
CHEF, FINANS-MINISTERN.

ECKLESIASTIK-DEPTET

CHEF, ECKLESIASTIK-MINISTERN.

LANDSTINGEN

KOMMUNAL-STYRELSENA.

tade med dem, af hvilka gruppen därtill bestod, och som, efter deras beskaffenhet, bort tillräna annat Departement. Härigenom inträffar såväl att många ärenden icke kunna beredas utan genom samarbete mellan två olika Departementers Chef och Expeditioner, som att andan ovissthet kan uppstå om till hvilket Stats-Departement ett visst Embetsverk eller Styrelse förtäliggen må anses höra. Denna ovissthet afhjälpes genom ofvannämnda tabell.

Stats-Ärendenas fördelning på de sju Stats-Departementerna (Revideringsplan).

Hegeringsärenden kallas de Stats-Ärenden, som inkomma till eller utgå från Kongl. Maj:ts i Statsrådet, (Regeringen).

Detta sker genom de sju Stats-Departementernas Expeditioner.

De Ärenden, som inkomma till eller utgå från Kongl. Maj:ts i Högsta Domstolen på genom Nedre Justitie-Revisions och dess Expedition samt General-Auditors-Expeditionen.

Alla dessa olika embetsverk, genom hvilka ärendena gå till eller komma från Kongl. Maj:ts i Statsrådet och Kongl. Maj:ts i Högsta Domstolen kallas med ett gemensamt namn *Kongl. Maj:ts Kansli* (vanligen: *Konungens Kansli*). Till Konungens Kansli räknas Älven (enl. Stats-Kalendern för År 1871) Statistiska Central-Byrå, (se under Civil-Departementet) Eklövsarkivet, Kongl. Biblioteket, Eklövs-Antiquarier, Eklövs-Heraldikus (adelvapenbeskrifare) och Redaktör af Svensk Författningssamling.

Justitie-Departementet.

Justitie-Stats-Expeditionen bereder till fördragning i statsrådet förslag om stiftande, ändring och behållning af lagarna, tryckfrihets- och författningslagen, om ny och uppräddas den heliga berättelsen till riksdagen och hvad af Rikets styrelse sig tilldragit.

Neder *Justitie-Revisions* bereder till fördragning i Högsta Domstolen de af följande Högsta och Kammer-Rätternas värdade eller ej sådant inkommande mål.

Justitie-Revisions-Expeditionen expeditör och expedierar de i Revisionsberedda, Eklövs de från Högsta Domstolen kommande, civila, och *General-Auditors-Expeditionen* de militära, mål, domar och andra ärenden.

Justitie-Kamrer-Expeditionen bereder Konungens Justitie-Kansli.

De sju *Högsta-Rättens* sällas de af följande civila under-rättarna, Biskoparnas Magistrate och Konungens Föreläggnings-rätt i Linné (Län-Styrelserna) beståda mål, ut förutom för den Kongl. Familjens rättshägnings- och Adolens i brott och för underdomare i rättsförhållanden.

Öfriga underdomare äro: Riddarhuus Rättens och Högsta Rättens (samt de tillfälliga Ärendes-Rättens).

Riddarhuus Rättens personal är tillika Statens Marinet, i hvilka egenkap besattarna lyder under Länsstyrelsen och Civil-Departementet.

Krigs-Def-System afslutas de från de militära underdomstolarnas inkommande mål.

Militära underdomare äro Regementens, Flottans, Infanteriets och särskilda kommanderiga Krigs-Rätt.

Utrikes-Departementet.

Departementets Expedition bereder till fördragning inkommande och expedierar utgående diplomatiska (som samt Rikets förhållande till utländska makter) och konsulär-ärenden, och handlägger de till Departementet inkommande mål.

Revisionskommissionen till Utrikes Rättens bereda för dessa Rikets politiska samt allmänna handels- och sjöfarts-ärenden, och skydda utrikes vistande svenskar uti.

Konst-Statens bereda de utländska handels- och sjöfarts-ärenden, och afgifver därom berättelser till Kommerce-Kollegium.

Landförsvars-Departementet.

Krigsministeren är samt Konungens högste befälhavare öfver krigsmakten till land. *Departementets Kansli* och *Kommando-Expeditionen* bereda och expedierar krigs-ärenden och veder.

Arms-Förvaltnings arbetar på fyra afdelningar: Artilleri, Furstifästnings-, Infanteri-, och Civila Departementerna. De två första nämnda äro utdelade på besättningarna.

Infanteri-Departementet behandlar ärenden angående Arméns rekrytering, beklädning, utbildning, sjukvård m. m. och Civila Departementet ärenden angående Arméns utbildning, beklädning, rustning och rustning m. m.

Några af dessa ärenden afgifvas i samråd med Kammer-Kollegium.

Furstifästnings uppger ritningar och förslag till, samt leder förtäliggningarna.

Den trupper äro Arméns lagstiftnings-trupper.

Lägerorden utdelas af Garnisons-trupperna i Stockholm samt Svea Artilleri-lägerorden.

Första Militär-Distriktet omfattar alla trupper inom Fästet och Kronobergs Län.

Andra Militär-Distriktet alla inom Östergötland samt Jönköpings och Kalmar Län.

Tredje Militär-Distriktet Bohus Län, Westergötland och Wernland.

Fjärde: Stockholms Stad, Uppland, Nordermanland, Westmanland och Nerika.

Femte: Dalarna och Norrbud.

Öfriga till Departementet hörande inrättningar bestämmas afgifvas af besättningarna.

Sjöförsvars-Departementet.

Departementets Kansli och *Kommando-Expeditionen* motvarer Landförsvars-Departementets.

Förvaltnings af *Sjö-Ärendena* har lika förtäliggning för Sjövarpen som Arms-Förvaltningen för Armben, hvartil kommer sjö-mätning: samt Lots- och Fyr-Ärenden, hvilka sedan fördragas af Lots-Direktionen, som är chef för Lots- och Fyr-Ärenden.

Sjövarpen utvånande delning i Flottan och Skärgårds-Artilleriet kommer samlokalt att uppläsa under 1871 års Riksdag begär att Konungen vilje låta utarbota förslag till sjövarpens åter-sammanslagning.

Civil-Departementet.

Departementets Expedition har en särskild afdelning för kontroll af Bränsvel-förhållningarna tillämpning.

Statistiska Tabell-Kommissionen, under Civil-Ministerens omedelbara chefkap, består af en rådgörande afdelning, Statistiska Beredningen, och en verkställande afdelning, Statistiska Central-byrå.

Den förra uppger plan för insamling, ordnande och utgåfvande af uppgifterna till Rikets officiella Statistik *) och Central-Byrås verkställigt arbetet.

Kommers-Kollegium är inrättadt till beförmyndande af handels- och fabriks-, fabriks- och handelsverken, kontrollerna kom-lerna, beviljar patent på uppfinningar, har tillföra öfver de till-ska undervisnings-anstalterna m. m.

Rikets är i afseende på bergbudsningen indeladt i nio Berg-mästare-Distrikt.

Län-Styrelserna utgöra hvardera af en chef, Landshövdingen, en Lands-Sekreterare, som är förordnande och Chef för Lands-Kansliet och en Lands-Kamrerare som är chef för Lands-Kontoret.

Lands-Kansliet handlägger de civila ärendena, såsom till-beredning öfver laguttagning, utskänkningsplan, verkställighet af uttag- och domar, uttagning af högsta Polstyrelsen i Länet, utskän-nings af manskap m. m.

Till Lands-Kontoret hör ärenden angående skatte- och upp-bördsbeslut, Innehållningsverket, Kronogolven, Fästnings m. m.

Länet indelas i civila hälsande i Häradet, (Skoppling, Ting-slag, Bergslags) och Soctnar, i kameral hälsande i Fästnings-Länsmans-Distrikt och soctnar.

Soctnen är alldeles Statens administrativa grund-makal.

I hvarje Fästning fästas en Krono-Fogde och en Herads-Skrivare, mellan hvilka äro fördelade ämbets- och verkställighet af upp-börden, taxering- och voterings-förhållningar, jordbeskrifning m. m.

I hvarje Länsmans-Distrikt fästas en Krono-Länsmann och lyder under Konungens befälningsskrifande och Kronofogdens Överstyrelse-Embets i Stockholm har samma slags verk-samt och Län-Styrelserna med den skilnad som betingas af lokal-förhållandena. Öfriga under Departementet lydande verk och in-rättningar bestämmas afgifvas af besättningarna.

Finans-Departementet.

Departementets Expedition bereder bland krigs-ärenden ärenden till beviljning af Konungens förtäliggna Rikets-gä.

Kommers-Kollegium värder Rikets Skattkamrer, förvaltar Kon-sogolven, uppger skattlagning af jord, öfver Rikets jordbeskrif-beredning förger om skattuttagning, skattuttagning i Norrbud-vägen uttagning m. m.

Den officiella Statistiken bestäms af ett genom uttagning för-alla dessa af uttagning och uttagning samt Rikets lösa skatt lösa som den uttagning uttagning vid uttagning af det för den uttagning.

Stats-Kontoret kontrollerar skatteuppbörden, bereder Stats-gälden efter fastställt stat, öfver i fördelad Armben och Flottan med spännd och lörd från Kronogolven, afgifver tilliggen bestämda om Statens Rikets tillstånd, m. m.

Kommers-Kollegium är dels förtäligg, dels andra ärenden i bered-ning- och beslut om rika taxering och uttagning af skatter, förvalting af Kommers eller allmänna inrättningar m. m.

Öfver-Infanteri-Embets är en Statens arkivbyrå, som till-häggit öfver Kommers med uttagning af ritningar och kontrollering till offentliga byggnader.

Öfriga till Departementet hörande styrelser och inrättin-gar bestäms afgifvas af besättningarna.

Ecklesiastik-Departementet.

Departementets Expedition arbetar på liknande sätt som förtäliggande Departementets-Expeditionen.

Ecklesiastik-Stats fästas uttagning i Tabell här öfvan.

Bestämmelser Allmänna Läroverken inrättar till Universi-tererna, Medicin-Chirurgiska och Gymnasiala Instituterna som Seminare, Elementarläroverk och Fästskolor.

Sundhets-Kollegium är inrättadt öfver sjukvårdstillstån-det och läkareverden i Riket, såväl i allmänhet, som särskildt vid Armben och Flottans samt tillhör Provincial-Läkare.

National-Museum värder Statens ämbets- och kyrkans konstnärigheter och i Kongl. Biblioteket förvarar dess icke mindre värderika besättning.

Kyrkomötet

samma-träder hvar femte år eller oftare om konungen befäller för att behandla frågor om religions-undervisning, kyrko-ordningen, m. m. — Ledamöter (Svenska Kyrkans Ombud) äro: Tjugonio dels sjöskriftra, dels valda prester och universitets-lärare, samt tretton genom Kyrko-stämmorna valda icke-prester (lekmän).

I hvarje församling värder en Kyrkostämman Kyrkans och Skolas angelägenheter, och väljer Kyrkoråd och Skoloråd.

Råd- och valberättigade äro de vid Kommunal-Stämman och Allmän Rådets församling. Kyrkostämman skall sammanträda två gånger om året. Kyrkoråden är ord-förande både i Kyrko-Stämman, Kyrkoråd och Skoloråd.

Adelsmötet

samma-träder hvar tredje år för att, enligt Riddarhus-ord-ningen, handlägga och besluta i Adels gemensamma an-gälgigheter. Adelsmötet kan utkrävas skatt att betalas af Adelsmän. Riddarhus-Direktionen är Adelsmötets verk-ställande myndighet.

Tryckt hos Schiblers & Sonell, Stockholm.

Sellings motståndare provocerades av den syn på naturen som han och Uppsala-skolan företrädde, i vilken helheten ansågs större än delarna. De sökte ett ursprungligt naturtillstånd, en bakomliggande förklaring och ordning i tillvaron, som de menade hade sitt upphov i en högre makt. Med Selling-affären nådde konflikten mellan Uppsala-skolan och den darwinistiska Stockholms-traditionen sin kulmen.

37. DEN FANTASIFULLE LINNÉSAMLAREN.

Svenskt Papper var under tre decennier Sveriges ledande pappersgrossist och respekterad på landets reklambyråer på grund av den höga kreativa nivån på reklamtrycksaker som presenterade sortimentet, vanligtvis producerade av annonsbyrån Hall & Cederquist. Tidningen *Papper* var särskilt hyllad och utkom oregelbundet, vanligtvis med ett eller två temanummer per år. No. 17 var tillägnat Samlande där ju papper inte sällan har huvudrollen. En stor del av numret ägnades åt Linné eftersom papperskvaliteten som numret trycktes på var det nya obestrukna papperet Linné, tillverkat av Lessebo pappersbruk i Småland.

En av Sveriges främsta art directors genom tiderna, Torbjörn Lenskog, som drev egen verksamhet, blev porträtterad på omslaget och intervjuad inne i tidningen eftersom han byggt upp en av världens främsta Linné-samlingar genom tiderna, i alla fall den mest respektlösa och fantasifulla. I samlingen, som innehöll 4.987 nummer, fanns förvisso praktverk som *Hortus Cliffortianus* och i princip Linnés alla dissertationer, men även kakburkar, bokmärken, cykelvimplar och Linné-bakelsen från Ofvandahls konditori i Uppsala. Något exemplar av *Systema naturæ* lyckades han dock aldrig förvärva. Till slut tröttnade han på Linné och övergick till att samla på modern design. Linné-samlingen såldes till Natural History Museum i Chiba i Japan.

Tidningen *Papper* innehåller även en artikel om det enda kända exemplaret av *Systema naturæ* tryckt bara på ena sidan av arket som varit ute på marknaden. Linné själv föredrog varianten då han kunde sätta upp den på väggen och tydligt åskådliggöra sitt fantastiska system. Exemplaret har en osannolik historia: En okänd sjöman lämnade in det på Sotheby's på femtiotalet, men försvann; det hamnade så småningom hos en svensk storsamlare, blev bortrövat av mästartjuven Tumba-Tarzan samma dag Sverige gick över till högertrafik 1967, såldes senare på Christie's, införlivades av Bradley Martin i dennes samling – och lär idag finnas någonstans i arabvärlden.

38. KONST, VETENSKAP OCH VARDAG I EN ENDA SALIG RÖRA.

Utställningen sattes upp till trehundraårsminnet av Linnés födelse år 2007.

SÄLLSYNTA ANTIKVARIATKATALOGER INNEHÅLLANDE WUNDERKAMMERKATALOGER.

39. Originalupplagan från 1984 är av legendarisk sällsynthet. Här erbjuds 75 tidiga verk över samlingar av kuriosa föremål. Det mest iögonfallande föremålet torde vara trästocken till interiören av Ferrante Imperatos museum i Neapel (1599), (även erbjuden i nummer 41). Katalogen var ett samarbete mellan antikvariatbokhandlarna Diana Parikian och Paul Grinke på Bernard Quaritch. Nyutgåvan 2012 utgjorde en hyllning till Diana Parikian som gått bort.

40. Den första och enda som trycktes i en tänkt serie av kataloger med rara böcker. De 138 numren domineras av naturalhistoria. Det framgår inte att Ove Hagelin var den som skapade katalogens inne-

håll och skrev katalogiseringarna. Av Wunderkammer-intresse erbjuds bland annat Valentini, Vincent, Imperato och Jacobsen m.m.

41. Katalogen erbjuder 388 äldre böcker om föremål, skapade av människan och av naturen. Troligtvis en av de mest magnifika samlingarna av Wunderkammer-kataloger som erbjudits.

42. Nästan undantagslöst böcker från Wunderkammer AB:s Pensionskassa (se *Prospectus*). Deborah Coltham's beskrivningar av böckerna såväl som hennes förord fick grundaren/samlaren att bokstavligt gråta, såväl beroende på skönheten i prosan som insikten om att allt snart skulle vara över.

43. Tablå över svenska statens organisation är troligen kompilerad av Carl Jacob Tjäder, kapten i armén och far till missionären och storviltjägaren Richard Tjäder. Utgivaren Klemmings antikvariat, Sveriges första moderna, hade grundats 1845 av O.H. Klemming, bror till legendariske överbibliotekarien på KB, G.E. Klemming. Han sålde firman 1870.

43B. ATT HÄNGA PÅ DÖRREN TILL ETT FÖRÖTT KURIOSAKABINETT.

Inskriptionen på baksidan av doktor Jean Lacassagne är daterad 1938 och röjer ornamentets ursprung vid ett sjukhus i Lyon: "Souvenir de la démolition de Charité 1936-7 pièce trouvée dans le clocher et devait servir à la décoration des cérémonies mortuaires" [=Funnen i klocktornet och använd som dekoration vid begravningsceremonier].

Hôpital de la Charité grundades på tidigt 1600-tal utifrån en plan av jesuiten Étienne Martellange, var tillägnat fattiga och landstrykare och tjänade som sådant ända fram till 1936 när det revs. Ett antal av sjukhusets inventarier räddades av doktor Lacassagne, som då var chef för Lyons universitetssjukhus och stadens fängelsesjukvård. Som son till framstående kriminologen Alexandre Lacassagne hade han ärvt ett starkt intresse för de mörkare sidorna av människans natur, något som kom till uttryck till exempel genom hans studie över förbrytares språk, *L'Argot du Milieu* (1928) och sex år senare *Tatouage du Milieu*, om fångars tatueringar, publicerad som supplement till *Albums du Crocodile V.* (Mördaren Louis-Marius Rambert testamenterade sin hud till Lacassagne, inkluderande en storslagen tatuering föreställande en örn i kamp med en drake. Lacassagne lät senare binda in Ramberts memoarmanuskript med tatueringen som omslag.